

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 10 · 21. oktober
Sesjonen 2020–2021

Møte onsdag den 21. oktober 2020 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 10):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten: Representanten Nicholas Wilkinson vil fremsette et representantforslag.

Nicholas Wilkinson (SV) [10:00:19]: Jeg har en personlig glede, sammen med Karin Andersen, av å fremme forslag om lovfestet krav om logoped i kommunene, slik at alle får den språkhjelpen de trenger.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:00:45]

Muntlig spørretime

Presidenten: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Jan Tore Sanner, Frank Bakke-Jensen og Iselin Nybø vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmene er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter med første hovedspørsmål, fra representanten Hadia Tajik.

Hadia Tajik (A) [10:01:13]: Dei siste vekene har det vore mykje debatt om forskjellane i Noreg har auka. Det har enda med å verta ein debatt om kva som eigentleg er fakta, og ikkje om kva me burde gjera for å få forskjellane mellom folk ned.

Eg har registrert at Høgre har avfeia rapporten om formuesskatt frå Frischsenteret og NMBU, som regjeringa sjølv har bedt om, og når SSB har laga ein rapport om at ulikskapane er større enn me hadde trudd, svarar Høgre at rapporten er litt pussig. Det er noko litt amerikansk over måten å nærma seg fakta på, og ikkje på den gode måten. Folk bør kunna stola på at ansvarlege parti ikkje dyrkar sine egne alternative fakta.

Eg har tenkt å gjera oss begge ei teneste. Alle dei fakta eg no kjem til å referera til i spørsmål til finansministeren, har Finansdepartementet som kjelde. Så lat oss no ta ein diskusjon om ulikskap.

Ifølgje Finansdepartementet har kapitalinntektene «blitt mer konsentrert blant de rikeste». Det står på side 43 i nasjonalbudsjettet. Ein enklare måte å seia det på, er at dei rikaste har vorte rikare. Kva har finansministeren tenkt å gjera med det?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:02:38]: Jeg synes representanten Hadia Tajik startet veldig bra, hvor hun understreket viktigheten av at vi må diskutere hva vi kan gjøre for å få forskjellene ned. Det er noe jeg er opptatt av.

Men jeg tror litt av forskjellen mellom Arbeiderpartiet og regjeringspartiene er at Arbeiderpartiet er ensidig opptatt av å øke formuesskatten, mens vi er opptatt av å se menneskene bak tallene. Vi er opptatt av de ungdommene som dropper ut av videregående skole, og som fort havner i arbeidsledighet. Vi er opptatt av de med innvandrerbakgrunn som har problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet. Vi er opptatt av sårbare grupper som risikerer å bli støtt varig ut under koronakrisen.

Det er det vi svarer på i statsbudsjettet. Det handler om hvordan vi kan få flere tilbake i jobb, hvordan vi kan skape flere jobber, og hvordan vi kan inkludere flere i arbeidslivet. Tallene det refereres til fra nasjonalbudsjettet, er selvsagt kvalitetssikret og faglig godt begrunnet.

Vi har et godt skattesystem i Norge, hvor selskapene betaler selskapsskatt, og så betaler eierne utbytteskatt når de tar ut penger til eget forbruk. Det diskusjonen handler om, er om vi skal ha en egen skatt for norske eiere, som utenlandske eiere av norske bedrifter ikke betaler. Jeg mener at det er urettferdig. Jeg mener det er viktig at vi får flere norske eiere, mer lokalt eierskap. Og kanskje særlig i den krisen vi nå står i, som har rammet privat næringsliv, er det viktig at vi gir større rom for privat eierskap.

Hadia Tajik (A) [10:04:35]: Eg registrerer at når eg peikar på at dei rikaste har vorte rikare og spør kva ein har tenkt å gjera, svarer finansministeren ved å peika på sårbare grupper og på inkludering i arbeidsmarknaden, og eg kan forsikra finansministeren om at me kjem til å få snakka om det òg. Men det eg no spør om, handlar om korleis kapitalinntektene bidreg til auka forskjellar, og no refererer eg til ulikskapsmeldinga, side 36, figur 2.12: Forskjellane i kapitalinntektene er den solid største bidragsytaren til dei økte forskjellane.

Finansministeren brukte ordet «urettferdig» i sitt svar. Synest ikkje finansministeren sjølv at det er urettvist at ein ser at den solid største bidragsytaren til dei auka forskjellane er forskjellar i kapitalinntekter, og så har regjeringa ingen svar på kva dei vil gjera med det?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:05:29]: Hvis representanten Hadia Tajik mener at problemet er at noen har en stor formue, er måten man kan redusere ulikhet på, for å sette det på spissen, en økonomisk krise. Hvis vi ser på perioden før finanskrisen, gikk det bra i norsk næringsliv. Det var gode konjunkturer. Da gikk formuesverdiene opp. Så kom finanskrisen. Da går for-

muene ned, ulikhetene går da også, ifølge statistikken, ned, men arbeidsledigheten går opp. Da er spørsmålet: Hva er det man ønsker å ta tak i som politiker? For meg er det viktigste å sørge for at folk har en jobb å gå til, for den største forskjellen i vårt samfunn går mellom de som er i jobb, og de som støtes ut av arbeidslivet. Så for å redusere ulikhet mener jeg at man må se på mer enn bare skatten på kapital. Man betaler utbytteskatt på de pengene man tar ut til eget forbruk, men for å redusere ulikhet må vi sørge for at flere får muligheter.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Hadia Tajik.

Hadia Tajik (A) [10:06:39]: Då har me avklart eit veldig tydeleg ulikt syn på nettopp betydninga av kapitalinntekter, der finansministeren meiner at ei økonomisk krise er den einaste måten å handtera det på, mens Arbeidarpartiet har andre svar. Me meiner at dei rikaste må betala meir i skatt, me meiner at staten må slutta å subsidiera luksusforbruk som momsfritak på dyre elbilar, og me vil omfordela betre ved å finansiera velferdsstaten i fellesskap og ikkje gjennom stadig høgare oljepengebruk.

På side 42 i nasjonalbudsjettet står det at inntektene til dei som er nedst i inntektsfordelinga, har vakse mindre enn medianinntekta. Dette er tal frå etter år 2000. Ein enklare måte å seia det på er at vanlege lønsmottakarar har vorte hengande etter i inntektsutviklinga. Finansministeren snakkar om at alle må ha ein jobb å gå til, men dette er folk som har ein jobb å gå til. Det dei manglar, er ei løn å leva av. Kva har finansministeren tenkt å gjera med det?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:07:38]: Det de borgerlige partiene har gjort med det siden vi kom i regjering, er at vi har senket skatten for vanlige folk. Hvis man sammenligner de rød-grønnes skatteopplegg fra 2013 og drar det frem til i dag, hvis det hadde ligget i bunnen, hadde en vanlig familie betalt 14 000 kr mer i skatt. Så med andre ord: Folk flest har fått lavere skatt. I tillegg har vi innført gratis kjernetid for lavinntektsfamilier i barnehage, vi har innført lavere foreldrebetaling både i barnehage og SFO for lavinntektsfamilier – det betyr mye for mange – og vi har økt barnetrygden med over 7 000 kr, hvis man tar med det som ligger i neste års statsbudsjett. Det betyr mye, og det betyr mest for dem som har aller minst.

Presidenten: Hadia Tajik – til oppfølgingsspørsmål.

Hadia Tajik (A) [10:08:39]: Eg registrerer at finansministeren viser til åtte år gamle tal når han skal samanlikna med Arbeidarpartiets skatteopplegg, og ikkje det me har føreslått i våre alternative budsjett på Stor-

tinget. Me har sett i forslaga til regjeringas statsbudsjett at ein har auka avgiftene rekordmykje. Det går rett i lommebøkene til vanlege folk. I realiteten har regjeringa redusert pendlarfrådraget, slik at det vert dyrare å gå på jobben, og redusert fagforeiningsfrådraget, slik at det vert dyrare å vera fagorganisert. Dette bidreg ikkje til eit seriøst og organisert arbeidsliv, noko som ville hatt betydning for at fleire får ei løn å leva av. Dei burde også gjera meir for å stramma inn bruken av innleigd arbeidskraft, men det kan me ta eigne rundar på.

Det me ser i meldinga om ulikskap, side 28, er at forskjellane i formue aukar. Det stadfester òg nasjonalbudsjettet, side 43. Den rikaste tiendedelen betalar nesten 90 pst. av formuesskatten. Det skriv Finansdepartementet til representanten Kaski. Spørsmålet mitt er veldig enkelt: Korleis kan finansministeren forsvare at ein har gjeve dei rikaste ti prosentane i landet ei direkteoverføring på rundt 8 mrd. kr frå statsbudsjettet dei siste åtte åra, utan nokon annan dokumentasjon enn at det reduserer pengane til felles velferd?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:09:56]: Svaret til Kaski, som det her er referert til, tar utgangspunkt i å fjerne hele formuesskatten. Det er ikke regjeringens politikk. Det er heller ikke Høyres politikk. Vi går inn for å trappe ned skatt på arbeidende kapital fordi vi mener det er viktig for norsk eierskap.

Så er representanten inne på økte avgifter. Ja, det handler om økte miljøavgifter. Økte miljøavgifter er viktige for å få ned klimagassutslippene. Jeg trodde Arbeiderpartiet var enig i det. Men for å omfordele senker vi skatten samtidig på inntektene, og det kommer dem som tjener minst, også pensjonister, til gode.

Men tilbake til den lettelsen vi har gitt i formuesskatten: Den kommer også pensjonister til gode. Det er mange pensjonister med nedbetalt hus som betaler en høy formuesskatt. Vi har økt bunnfradraget fra rundt 800 000 kr til 1,5 mill. kr. Det betyr mye, også for dem som har problemer med å få endene til å møtes. De øvrige lettelsene handler om å styrke norsk privat eierskap.

Presidenten: Hadia Tajik – til oppfølgingsspørsmål.

Hadia Tajik (A) [10:11:02]: Dei endringane som har skjedd i formuesskatten, har ikkje først og fremst vore eit gode for pensjonistar som har pengar i bustad, men først og fremst gått til dei som har mykje pengar, og gjerne i aksjar.

Oppfølgingsspørsmålet mitt går til Iselin Nybø, og temaet er framleis ulikskap. Veksten i leiarlønningane har i mange år lege over lønsveksten for vanlege arbeidstakarar. Det ser me i statens eigarskapsmelding, som vert gjeve ut årleg. Statens eigne leiarar er med på å auka forskjellane mellom seg sjølve og vanlege arbeidsfolk. Tid-

legare har statsråden sagt at ho forventar at styra tek i vare omsynet til moderasjon, og at selskapa er opne om nivået og utviklinga i leiargodtgjeringane. Manglande moderasjon vil jo vera spesielt umusikalsk akkurat no, midt i ein pandemi, der fleire mistar jobbane og må gå på stønad, og der fellesskapet har stilt opp med store redningspakkar.

Spørsmålet mitt er: Korleis har regjeringa tenkt å stansa leiarlønsgaloppen i staten, som bidreg til å auka forskjellane mellom folk?

Statsråd Iselin Nybø [10:12:03]: La meg først understreke at det er styrene som setter lønningene til de ledende ansatte i de ulike selskapene. Men fra regjeringens side er det helt klart at vi har noen tydelige forventninger om at lønnsnivået skal være konkurransedyktig, men ikke lønnsledende. Det er den forventningen vi har til styret i de selskapene hvor vi har eierinteresser.

Vi utøver også eierskapet vårt aktivt gjennom generalforsamlingene, og uttrykker vår mening når det er behov for det. Også i år har Nærings- og fiskeridepartementet hatt protokolltilførsler knyttet til lederlønnin-ger – i år i to selskaper, begge knyttet til moderasjon. I det ene tilfellet stemte vi også mot forslaget til styrets retningslinjer. Det var selskapene DNB og Entra.

Presidenten: Hadia Tajik – til oppfølgingsspørsmål.

Hadia Tajik (A) [10:13:09]: Statsråden peikar på styra, peikar på at dei har forventningar, peikar på protokolltilførsler, men eg høyrer veldig lite om handling. Arbeidarpartiet har fleire forslag. Me vil bl.a. endra statens retningslinjer for leiarløningar slik at det står at staten ikkje «skal» vera lønsleiande. Det vil vera ei skjerp- ing i forhold til i dag, der det berre står «bør». Me vil òg ha ein leiarlønsskommisjon og ha partane med på å få leiarløningane ned. Me vil stramma inn på bruken av bonusar i staten. Dette er nokre eksempel på forslag som vert stemde ned av høgrepertia. Likevel forventar regjeringa å verta trudd når dei i åtte år ikkje har klart å gjera nok for å få leiarløningane i staten ned.

Så spørsmålet mitt er: Korleis synest statsråden sjølv at det har gått når leiarlønsvæksten i staten under Erna Solberg ser ut til å ha mista alle hemningar?

Statsråd Iselin Nybø [10:13:59]: Jeg skal ikke uttale meg om lederlønningene i staten. Det må representan-ten spørre en annen statsråd om. Jeg forvalter eierska- pet i selskapene, og der er staten opptatt av å være en profesjonell, seriøs og langsiktig eier. Derfor legger vi også fram vår eierskapspolitikk i eierskapsmeldingen, som har vært bredt og godt diskutert i Stortinget.

Jeg forstår at representanten Hadia Tajik har stor tro på forskjellen mellom «skal» og «må». Det som har vært viktig for meg, er å tydelig kommunisere en forventning til styrene i de selskapene som staten har eierinteresser i. Vi er helt tydelige på at vi skal ha konkurransedyktige lønninger. Det må vi ha for å sikre oss den kompetansen som trengs i det som er store og viktige selskaper i landet vårt, men vi skal ikke være lønnsledende.

Presidenten: Hadia Tajik – til oppfølgingsspørsmål.

Hadia Tajik (A) [10:14:59]: Ja, det er forskjell på å setja seg ned og kommunisera at det hadde vore kjekt om ein stramma inn, og det å stilla tydelege krav. Det er forskjell på å endra statens retningslinjer for leiarlønning- gar frå at det skal stå at staten «bør» til at staten «skal», slik Arbeidarpartiet føreslår. Kvifor ønskjer ikkje stats- råden å stilla tydelege krav?

Statsråd Iselin Nybø [10:15:28]: Staten stiller tyde- lige krav. Staten har tydelige forventninger. Vi snakker her om store og små, men viktige bedrifter for landet vårt. Det er styrene som må ha ansvaret for lønnsfast- settelser, for det er de som har ansvaret for driften i sel- skapet. Men staten som eier er både en tydelig og en ak- tiv eier. Det er nettopp derfor vi stiller i generalforsam- lingene med en mening også om lønnspolitikken i sel- skapene. Det er nettopp derfor vi har protokolltilførsler når vi mener det er nødvendig. Det har vi gjort flere år, også i år i to selskaper.

Presidenten: Kari Elisabeth Kaski – til oppfølgings- spørsmål.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [10:16:26]: Det kunne vært fristende å stille «tidsministeren» oppfølgings- spørsmål om å stille klokken i helgen, men vi skal holde oss til ulikhet og finansministeren.

Representanten Tajik tok utgangspunkt i tall som kommer fra regjeringen, og det vil også jeg gjøre. Aller først en kommentar til regjeringens inngang og Sanners svar her: Finansministeren sier at vi må diskutere hvor- dan vi skal få forskjellene ned. Bra! Men regjeringen er systematisk opptatt av kun å se på de fattigste. Selv om regjeringens egen stortingsmelding om ulikhet viser at hoveddriveren bak økt ulikhet i Norge er at det er de rikeste som trekker ifra folk flest, viser også internasjo- nal erfaring at hvis en skal oppnå varig reduksjon i f.eks. fattigdom i samfunnet, eller sikre en god sosial mobili- tet, må nivået på ulikhet i samfunnet ned. Så tilbake til å få forskjellene ned: Vil Sanner si at forskjellene økes eller reduseres når regjeringen gir 8 mrd. kr i skatteuttak til landets 10 pst. rikeste?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:17:38]: Vi har da sett på det som kalles Gini-koeffisienten, som er et internasjonalt anerkjent målesystem hvor man ser på inntektsulikhet som går på både lønnsinntekt og kapitalinntekt. Det er en målestatistikk som SV også har lagt veldig stor vekt på tidligere. Da ser vi at i løpet av våre år har det vært en marginal endring i ulikheten, på samme måte som det var under de rød-grønne, da de styrte. Så svaret er at vi ikke ser at det er stor ulikhet eller at ulikheten øker i henhold til den statistikken. Det er derfor jeg sier at vi må gå bak tallene. Vi må se på menneskene og se hvordan vi kan løfte dem som blir hengende etter. Hvordan kan vi sørge for å unngå at det skapes flere fattige? Vi må sørge for at ungdom får en god utdanning, at flere fullfører videregående skole, at flere kommer i jobb. Det er vårt svar på hvordan vi kan skape et samfunn med muligheter for alle, og hvordan vi kan redusere ulikheten i samfunnet vårt.

Presidenten: Kari Elisabeth Kaski – til oppfølgings-spørsmål.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [10:18:44]: Regjeringen har i realiteten valgt å se bort ifra det som er stortingsmeldingen til regjeringen, som slår fast at hoveddriveren bak økt ulikhet i Norge er at de på toppen trekker ifra. Som jeg var inne på i mitt innlegg, handler det om å få til varig reduksjon i fattigdom, å redusere ulikheter. Det er helt sentralt. Det må også være et tankekors for en regjering som i sin retorikk først og fremst vektlegger de fattige, at også antallet unger som vokser opp i fattige familier i Norge, øker dramatisk.

Finansministeren har presentert nye tall som skal ha oss til å tro at gjennom budsjettet som er lagt fram nå, vil ikke ulikheter i Norge øke, og man har regnet på effekten av det budsjettet. Mitt spørsmål til Jan Tore Sanner er: Hva er fordelingseffekten av de samlede statsbudsjettene som har vært, og de skattesystemene som er blitt presentert fra regjeringen gjennom de siste årene, når man har valgt å prioritere store kutt i formuesskatten til dem på toppen?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:19:51]: Representanten sier at finansministeren vil «ha oss til å tro». Jeg skal ikke påvirke hva representanten tror på, men etter at statsbudsjettet ble lagt frem, har det kommet veldig mange påstander. De rød-grønne partiene har slåss om å bruke de største bokstavene og mest mulig utestemme. Det har blitt påstått at dette budsjettet, dette skatteopplegget, vil øke inntektsulikhetene. Vel, da har jeg gått og spurt for å få tall som kan vise hvordan dette utvikler seg. Da viser det seg at det ikke har noen særlig påvirkning på inntektsulikheten til neste år. Det er derfor jeg sier at vi må gå bak tallene og se hvordan vi kan

sørge for at vi reduserer ulikhetene i det norske samfunn. Og det er ikke mitt svar det samme som venstresiden har, at vi må øke skatten på norsk eierskap. Jeg er grunnleggende uenig i den tilnærmingen. Jeg mener at vi må ha flere bedrifter i flere bransjer over hele Norge, og da blir det ikke mer privat næringsdrift av å øke formuesskatten.

Presidenten: Kari Elisabeth Kaski – til oppfølgings-spørsmål.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [10:20:57]: Spørsmålet, og det som er interessant, er jo om skattesystemet fungerer omfordelende eller ikke. Og spørsmålet er om skattesystemet gjennom de siste årene, siden 2013, har blitt mer omfordelende eller ikke. Det har vært gitt store skatte-kutt under denne regjeringen, og også folk flest har fått lavere skatt, selv om mye av det har blitt motvirket gjennom økte avgifter og f.eks. økt foreldrebetaling i barnehage. Men spørsmålet er hvem som har fått de største skatte-kuttene, og samtlige av tallene fra regjeringen viser at det har vært de på toppen. Så det spørsmålet som Sanner må svare på, er: Er skattesystemet mer eller mindre omfordelende med denne regjeringen og mer eller mindre omfordelende med det forslaget som Stortinget behandler nå, når man fortsetter å kutte skattene for dem med de store formuene? Det er jo det som er relevant, med mindre regjeringen har bestemt seg for at det ikke er gjennom skattesystemet man skal drive omfordeling i Norge. Og det ville jo være oppsiktsvekkende.

Statsråd Jan Tore Sanner [10:21:55]: La oss se på den rapporten som SSB la fram i 2019. Da la SSB frem en rapport hvor spørsmålet nettopp var om skattesystemet i 2019 virket mindre omfordelende enn skattereglene i 2013. Konklusjonen var at skattesystemet er litt mindre omfordelende, og det skyldes i hovedsak reduksjon i skatten på alminnelig inntekt. Og det har det vært bred enighet om. Det de påpeker har gjort skattesystemet litt mindre omfordelende, er at vi har redusert selskapsskatten fra 28 pst. til 22 pst. Jeg husker ikke i farten om SV var med på det, men de andre rød-grønne partiene var med på det, for vi skulle ha et skattesystem som er mer likt det man ser i andre land. Vi må sørge for at vi har verdiskaping i Norge, slik at vi også kan skape flere arbeidsplasser. Så det svaret ligger i den SSB-rapporten, og så blir det opp til representanten om man vil tro på det eller ikke.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [10:23:11]: Jeg ønsker å stille spørsmål til næringsministeren.

Fremskrittspartiet har alltid vært opptatt av den maritime næringen og av norske sjøfolk. Vi har jobbet hardt for bl.a. å få inn, beholde og styrke nettolønnsordningen. Vi sørget bl.a. for at vi hevet taket på denne ordningen. Den ble forenklet og utvidet i 2016/2017, og vi fikk den lovfestet i 2017.

I statsbudsjettet som er lagt fram nå, er det lagt opp til en svekkelse av ordningen. Vi avviker den ordningen som går på NIS-lasteskip, altså det såkalte deep sea-segmentet. Det var en ordning som ble innført i 2017. Samtidig innføres det et tak på ordningen på 200 000 kr. Hele nettolønnsordningen svekkes altså med 270 mill. kr.

Maritim næring kaller dette for en skuffelse, og de er veldig fortvilet over at regjeringen legger opp til en enorm uforutsigbarhet i den situasjonen vi er i nå.

Så spørsmålet mitt er ganske kort: Hvorfor er regjeringen så opptatt av å rasere den maritime næringen?

Statsråd Iselin Nybø [10:24:28]: For det første forstår jeg at den maritime næringen skulle ønske at ordningene var uten tak. Dette er jo en næring som har en ordning som er helt spesiell for denne næringen, og som ingen andre næringer har. Grunnen til det er at vi har et ønske om å beholde norske sjøfolk i den næringen og i den sektoren.

Det regjeringen nå gjør, er, som representanten også sier, at vi setter et tak på 200 000 kr på nesten alle ordningene, og så avviker vi ordningen for NIS-lasteskip i utenriksfart. Grunnen til at vi gjør det, er nettopp for å skape forutsigbarhet, for nå er det sånn at uten tak har vi heller ikke kontroll på kostnadene. Når vi setter et tak, har vi også en kostnadskontroll med denne ordningen, som er en betydelig ordning. Den er, etter de endringene regjeringen nå har foreslått og lagt fram for Stortinget, fortsatt på ca. 1,9 mrd. kr. Så vi bruker et betydelig beløp inn i denne næringen for å sikre norske sjøfolk.

Når det gjelder den ene ordningen spesielt, for NIS-lasteskip i utenriksfart, er den endret fordi den har hatt en lavere effekt på sysselsettingen enn det som ble lagt til grunn da den ble opprettet i 2017. Rederier som tidligere har mottatt støtte gjennom tilskuddsmodellen for NIS-lasteskip, vil fortsatt kunne få støtte, men da gjennom den generelle ordningen for skip i NIS.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [10:26:07]: Jeg registrerer at statsråden mener at svekkelse av ordningen er forutsigbart. Det er jo litt spesielt. Når det gjelder nettolønnsordningen og støtteordningene for maritim næring, er det flere land som har dette, og maritim næring konkurrerer til de grader på det internasjonale markedet, og da bør i hvert fall ikke den maritime næringen i Norge ha dårligere vilkår enn sine konkurrenter.

Oslo Economics ga ut en rapport for litt siden, der de gikk igjennom nettolønnsordningen, og den viser at denne ordningen har bidratt til at mellom 200 og 500 flere skip er i norske registre. Samtidig sier de at en svekkelse vil bidra til at flere tusen sjøfolk mister jobben. Dette vil igjen gå ut over maritim næring gjennom utdanning, og vi mister kompetanse. Allikevel mener statsråden at dette ikke er en rasering av næringen. Hvordan i alle dager går det an?

Statsråd Iselin Nybø [10:27:11]: Vi kan ikke kalle det en rasering av en ordning som er på rundt 2 mrd. kr, når ordningen fortsatt er på 1,9 mrd. kr. Vi bruker et betydelig beløp på denne såkalte nettolønnsordningen.

Nå har vi, som også representanten er godt kjent med, satt ned et utvalg som ser på litt ulike aspekter ved nettolønnsordningen, også knyttet til lønns- og arbeidsforhold på sokkelen og i norske farvann. Det utvalget skal levere sin rapport rundt årsskiftet, og det vil slik sett generere en ny debatt om hvordan vi organiserer ordningene våre i tilknytning til denne sektoren. Men å kalle det en rasering når vi fortsatt bruker 1,9 mrd. kr på en ordning som er veldig spesiell for denne sektoren, synes jeg er å ta litt vel hardt i.

Presidenten: Morten Ørsal Johansen – til oppfølgingsspørsmål.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [10:28:13]: Jeg har et oppfølgingsspørsmål som jeg ønsker å stille til forsvarsministeren.

Som statsråden er kjent med, rekvirerer Forsvaret kjøretøy til transport av både personell og utstyr. Også Sjøforsvaret har denne muligheten til å rekvirere, og i beredskapsplanen for Sjøforsvaret ligger det inne skip som skal være med og bidra til frakting av både mannskap og materiell. Så er det slik at på norske skip er det flere nasjonaliteter med på disse oppdragene.

Da er mitt spørsmål til forsvarsministeren: Hvor bekvem er forsvarsministeren med at norske skip på en øvelse eller i en skarp situasjon kan ha østeuropeisk og russisk mannskap til å utføre jobb for det norske forsvaret?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:29:16]: Takk for et godt spørsmål. Dette går jo på en del av mobiliseringsregimet vårt, men også en del på det vi kaller for strategiske avtaler med en del private selskap. Tanken bak er at vi i de daglig ledede øvelser, også hvis det virkelig gjelder, vil være tjent med at de som gjør en øvelse til vanlig, som kan være transport eller annet i det daglige, også er gode til å gjøre det hvis vi har krise og krig.

Så stilles det en del folkerettslige spørsmål rundt dette. Vi skal ramme inn de strategiske avtalene, slik at vi

er helt sikre på at lovverket ligger der. Det er også slik at i det vi behandler i de planlagte avtalene, og i kommunikasjonen med de forskjellige selskapene, er også problemstillingen hvor sikkert dette er. Selskapene forplikter seg til å stille med kapasiteter som også skal være operative i krise og krig.

Det er et godt spørsmål, men jeg mener vi dekker det inn i de forhandlingene vi gjør gjennom de strategiske rammeavtalene vi har.

Presidenten: Terje Aasland – til oppfølgingsspørsmål.

Terje Aasland (A) [10:30:38]: Mitt oppfølgings-spørsmål går til næringsministeren.

Det er helt uforståelig at regjeringen – i en tid hvor sysselsettingen er utrygg, hvor helt vanlige folk er utrygge på både arbeidsmulighetene og inntektsmulighetene i tiden framover – kommer med et forslag i statsbudsjettet hvor de direkte svekker mulighetene for å ansette norske sjøfolk eller å ha norske sjøfolk om bord i sine båter. Det er helt uforståelig at det faktisk skjer i dette statsbudsjettet, også sett i lys av at Stortinget nettopp har diskutert forholdet til norske lønns- og arbeidsvilkår om bord i norske båter i norsk farvann og på norsk sokkel. Det er helt uforståelig. Fremskrittspartiet burde jo være tydeligere i sine bestillinger heretter.

I alle analyser og i næringen selv frykter man at dette vil bety at flere tusen sjøfolk settes i land. Hvilke beregninger har næringsministeren som tilsier at dette ikke skjer? Og har næringsministeren noen som helst foringer på at dette ikke vil berøre sysselsettingen om bord i norske båter?

Statsråd Iselin Nybø [10:31:46]: Helt uforståelig kan det ikke være at en regjering innfører et tak for å ha kontroll på kostnadsøkningen i en ganske stor og omfattende ordning, som utgjør rundt 2 mrd. kr av statsbudsjettet vårt. Det er det vi gjør. I ordningene som tidligere ikke hadde noe tak, der setter vi et tak på 200 000 kr. Det betyr fortsatt at sjøfolk er omfattet av ordningen, og det betyr fortsatt at rederiene får støtte til å ansette norske sjøfolk. Men det er altså et tak, for å ha kontroll på kostnadene i en meget kostnadskrevende ordning. Men det vil påvirke rederiene, og det vil omfatte enkelte sjøfolk, og vi kan gi et ganske konkret estimat av hvor mange det vil utgjøre. Men det er altså å sette et tak. Det er bare én ordning av flere som avvikles, og det er fordi den ikke har hatt den effekten som var forventet da den ble innført.

Presidenten: Geir Pollestad – til oppfølgingsspørsmål.

Geir Pollestad (Sp) [10:32:56]: Mitt oppfølgings-spørsmål går òg til næringsministeren – og «tidsministeren», som me har fått med oss. Eg trur på vegner av sjøfolk og den maritime næringa at viss ein kan bidra til å få stortingsvalet til å koma noko raskare, vil det verta teke godt imot. For regjeringa og støttepartiet Framstegspartiet vinglar når det kjem til sjøfolk og maritim næring. Me høyrde her tidlegare i eit svar at ein var oppteken av føreseielegheita for staten, at det var regjeringas ve og vel som måtte sikrast føreseielegheit oppi dette. Eg meiner det minner fælt om piratverksemd, i den situasjonen som næringa er i no, å koma med ei svekking av ordninga og gjera det dyrare å tilsetja norske sjøfolk.

Eg skal gjera spørsmålet veldig enkelt: Kva er grunn-gjevinga for at regjeringa no ønskjer å gjera det dyrare å bruka norske sjøfolk?

Statsråd Iselin Nybø [10:33:57]: Representanten begynte med å kommentere dette med tid. Sånn sett har jeg gjort mitt, da, for at regjeringen skulle sitte i alle fall én time lenger i 2020, nå som vi skal stille klokka på søndag.

Begrunnelsen er den samme som jeg har gitt på de øvrige spørsmålene som er stilt knyttet til denne netto-lønnsordningen, eller tilskuddsordningen for sjøfolk. Det er fordi vi har en ordning i dag som er stor og omfattende, og som ikke har et tak, og sånn sett har vi heller ikke kontroll på de kostnadene som denne ordningen utgjør. Derfor foreslår vi nå et tak på de fleste ordningene, og den ene ordningen foreslår vi å ta ut. Den ble innført i 2017, og den har ikke fungert etter intensjonene da den ble innført.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Geir Pollestad (Sp) [10:34:56]: Reiselivsnæringa er ei viktig næring i bygd og by, og det har eg eit spørsmål til næringsministeren om, for det er ei næring som er svært hardt ramma av koronatiltaka.

Om lag 170 000 menneske jobba i reiselivsnæringa før korona – arbeidsplassar i heile landet. Senterpartiet er oppteke av at flest mogleg av desse skal behalda jobbane sine, at flest mogleg av dei sunne verksemdene i landet vårt skal overleva koronakrisa. Det er viktig for kvar enkelt som jobbar i næringa, og det er viktig for familiane deira og for lokalsamfunna.

Reiselivsnæringa er ei framtidsnæring. Å hjelpa reiselivsnæringa er ikkje å gie almisser; det er ei investering i verdiskaping og arbeidsplassar i heile landet. Næringa opplever ei regjering som har ei passiv tilnærming og manglande forståing for situasjonen som næringa er i. Samtidig som regjeringa forsøker å skapa eit intrykk av handlekraft, aukar frustrasjonen i næringa. Ein presen-

terer tiltak, men disse er kortsiktige og lite treffsikre. Det verkar som om regjeringa er meir oppteken av å halda hyppige pressekonferansar enn av å sikra langsiktige rammevilkår for reiselivet.

Regjeringa ser ut til å ha eit engasjement for reiselivsnæringa som går ut på nyttårsaftan. Det er tiltak som vert kutta, og ein vektlegg ikkje den krisa som ein står midt inne i. Og i denne situasjonen vel regjeringa bl.a. å gå inn for at avgifta for reiseliv skal doblast frå 1. januar 2021, frå 6 pst. til 12 pst.

Mitt spørsmål til næringsministeren – og reiselivsministeren – går på situasjonen som reiselivet står i. Kva er det reiselivsministeren ser med situasjonen i reiselivet som gjer at det, i den situasjonen me no står i, framstår som ein god idé å kutta ordningar samt å dubla reiselivsmomsen?

Statsråd Iselin Nybø [10:37:05]: Den smitten vi nå har i verden, og de smittetiltakene ulike land har innført, gjør at situasjonen er veldig spesiell og veldig uforutsigbar. Jeg tror vi alle sammen håper på og lengter etter å få en vaksine, slik at hverdagen kan komme tilbake til normalen igjen.

Reiselivsnæringen opplevde tidlig å bli rammet av smitten og smitteverntiltakene og er blant de næringene som fortsatt merker effekten godt, og som kommer til å merke effekten en god stund framover. De er selv veldig bevisste på nettopp det, for de ser jo selv at dette ikke er noe som nødvendigvis tar slutt den dagen vaksinen kommer. Dette kan påvirke folks reisemønster i verden på lengre sikt. Ta bare flyselskapene, som gir estimater for når de er tilbake på 2019-nivået, som ligger langt fram i tid. Det gjør at vi har en reiselivsnæring som i den frustrasjonen de står i, allikevel bretter opp ermene og tenker at nå må vi omstille oss, nå må vi finne nye markeder, og nå må vi gjøre ting på en annen måte enn vi har gjort før. Det heier regjeringen på, og det legger regjeringen til rette for.

Men vi har nå, siden 12. mars, hatt noen generelle ordninger som har gjeldt hele næringslivet, brede ordninger, og det har vært både på avgiftssiden og på kompensasjonssiden. Nå er vi over i en ny fase. Nå må vi lage ordninger som er mer spisset og rettet mot de næringene som fortsatt står i en usikker situasjon, og reiselivsnæringen er blant dem. Derfor har vi nå fått på plass to nye ordninger, i går. Vi har jobbet godt, vil jeg si, sammen med partene i arbeidslivet for å finne en ny ordning som er basert på den gamle kompensasjonsordningen. Men det er en helt ny ordning som nå gjelder, og som er avgrenset til reiselivet, og som også gjør at regjeringen – hvis vi ser at situasjonen fortsetter ut i 2021 – har en mulighet til å støtte reiselivet også da. Men da kommer vi tilbake til det.

Geir Pollestad (Sp) [10:39:10]: Det er jo her me er ved kjernen av det som er problemet, nemlig at reiselivet ikkje veit kva som gjeld frå 1. januar 2021. Næringsministeren uttalte til NRK i august, i forbindelse med eit besøk i Bergen, at reiselivet måtte slutta å snakka om krise. Men der tek næringsministeren feil, for tala si tale er klar: Det er krise i reiselivsnæringa. Då nyttar det ikkje med ord for å ta dette vekk. Når regjeringa ikkje erkjenner krisen, er regjeringa heller ikkje i stand til å løysa krisen. Det nyttar ikkje å stilla opp med denne typen utsegn på Torgallmenningen. Ein må stilla opp med langsiktigheit og konkrete politiske tiltak.

Mitt spørsmål går igjen på dette: Er det denne manglande verkelegheitsforståinga som gjer at næringsministeren meiner at reiselivsnæringa skal kunna tola å ikkje vita kva for rammevilkår som skal gjelda etter 1. januar 2021, og bl.a. òg tola ei dobling av reiselivsmomsen frå det tidspunktet?

Statsråd Iselin Nybø [10:40:14]: 1,4 mrd. kr – det blir vel ikke mer konkret enn det? I går la vi fram en ordning, en ny kompensasjonsordning, for reiselivsbedrifter, som er estimert til en kostnad på 1,3 mrd. kr fram til jul. I tillegg har vi laget en ordning som vi i mangel på et bedre ord kaller ventilordningen, for å fange opp nettopp de bedriftene som er sterkt knyttet til reiselivet, uten at de er reiselivsbedrifter, på 100 mill. kr.

Så dette er en regjering som viser at vi ønsker å hjelpe og støtte reiselivet gjennom en veldig spesiell og vanskelig tid for den næringen.

Samtidig har vi også lagt på bordet først 250 mill. kr til omstilling. Vi så en stor interesse for det og har da lagt på bordet ytterligere 250 mill. kr til omstilling. Det er et stort behov, og reiselivsnæringen er selv ivrig etter å ta de grepene som trengs.

Så skal regjeringen også komme tilbake, hvis det er behov for mer hjelp og støtte, i 2021.

Presidenten: Sigbjørn Gjelsvik – til oppfølgings-spørsmål.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [10:41:28]: Mitt oppfølgings-spørsmål går til finansministeren.

I forbindelse med krisepakken som ble behandlet for snart to uker siden, beskrev flertallet at reiselivsmomsen berører næringer som er spesielt hardt rammet av krisen, samtidig som at en avsluttet med at fra 1. januar skal den tilbake igjen til såkalt normalt nivå – det er altså et nivå som er dobbelt så høyt som dagens nivå. Det er godt mulig at Fremskrittspartiet har fått gjennomslag for at en skal tilbake til det rekordhøye nivået som en hadde da de selv hadde finansministeren, og at Venstre har fått gjennomslag for at dette skal være den nye normalen for reiselivet, men hvorfor mener

finansministeren og Høyre at det er fornuftig å doble avgiften for en næring som er spesielt hardt rammet?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:42:29]: Det representanten kaller for reiselivsmomsen, er en lav momssats som gjelder svært mange sektorer og ulike bransjer. Det er ikke slik at dette er en moms som er skreddersydd for reiselivet; den gjelder også andre sektorer. Derfor var det et bredt flertall på Stortinget som senket denne som et krisetiltak. Men forskjellen er at mens flertallet i denne salen har ment at det er et krisetiltak i en periode, så mener Senterpartiet at den lave momssatsen skal være enda lavere som en varig ordning. Vi mener at det er riktig å ta den tilbake på det normale nivået fra nyttår, samtidig som vi setter inn kraftfulle pakker rettet mot de bransjene som sliter aller mest, og reiseliv er i høyeste grad blant dem, det er en næring som sliter fordi folk reiser mindre. Det kommer få til Norge – om noen i det hele tatt. Derfor setter vi inn et målrettet, kraftfullt tiltak. Det mener vi vil virke, og det vil trygge jobbene.

Presidenten: Sigbjørn Gjelsvik – til oppfølgings-spørsmål.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [10:43:38]: Det er helt riktig at den lave momssatsen gjelder mer enn reiselivet; den gjelder transport og den gjelder kultur, som også er spesielt hardt rammet av krisen.

Det er riktig at Senterpartiet over tid har jobbet for at momssatsen bør være lavere enn i dag. Da ville også reiselivet vært bedre rustet ved inngangen til krisen. Men her står en altså overfor næringsdrivende som fortsatt er i en svært krevende situasjon. I min egen nabokommune, Ullensaker, er arbeidsledigheten fortsatt på 14 pst. I Trysil og Hemsedal er den på 10 og 12 pst. Det er fortsatt en alvorlig krise i reiselivet. I kombinasjon med at en skal opp med avgifter der, foreslår regjeringen også å gjeninnføre flypassasjeravgiften, som vil skape ytterligere utfordringer for reiselivet, men også for transport i vårt langstrakte land.

Hvorfor mener regjeringen det er fornuftig å øke avgiftene med anslagsvis over 3 mrd. kr når en fortsatt står i en så alvorlig krise?

Statsråd Jan Tore Sanner [10:44:36]: Når man håndterer en krise, handler det om å håndtere den i ulike faser. I den første fasen satte vi inn kraftfulle tiltak for å bedre likviditeten i bedriftene. I neste fase bidro vi med brede kompensasjonsordninger, vi senket arbeidsgiveravgiften i en periode, og vi var enige på Stortinget om at vi også skulle senke andre skatter og avgifter i en periode.

I den fasen vi nå er i, har vi satt inn tiltak både for at Norge skal komme styrket ut av krisen, og for at flere

skal komme tilbake til jobb, bl.a. med en lønnsstøtteordning for at permitterte skal komme tilbake til arbeid. Så supplerer vi det med målrettede tiltak mot de bransjene som har utfordringer: på kultur, hvor man kombinerer en kompensasjonsordning med å gi støtte til aktivitet, og på reiseliv, som kom på plass går, fordi det er en næring som sliter. Vi har sagt at vi skal stå opp for dem og sørge for at vi kan bidra til at levedyktige bedrifter kommer godt igjennom denne krisen.

Men Senterpartiets generelle politikk kan ikke være en krisepolitikk og noe som skal vare for evig.

Presidenten: Cecilie Myrseth – til oppfølgings-spørsmål.

Cecilie Myrseth (A) [10:45:55]: Mitt oppfølgings-spørsmål går til næringsministeren.

Det er reiselivet det er snakk om. I går kom det en pakke. Akkurat nå går vi inn i mørketida i Nord-Norge, og det er ikke sånn at det kommer en sesong, vi er i vintersesongen. Det er ingen løsning for 2021 på bordet. Det kommer til å bli beintøft, det året som kommer, og det har allerede vært det.

Fra denne regjeringen har det kommet for lite, for sent – hele tiden. Man har vært bakpå, og man har aldri klart å skape den forutsigbarheten som reiselivsnæringen trenger.

Så mitt spørsmål er: Næringsministeren sier at man har muligheten til å utvide til 2021. Hva er det næringsministeren vet om januar, om april? Tenker ministeren at det kommer turister til f.eks. Troms da, siden man ikke nå kan si til næringen at man har en plan?

Statsråd Iselin Nybø [10:46:55]: Da vi avsluttet den generelle kompensasjonsordningen som gjaldt hele næringslivet, måtte vi sette oss ned og lage en helt ny ordning rettet mot den delen av næringslivet som var hardest rammet av pandemien og smittevernstiltakene, altså reiselivet. Det å lage en helt ny ordning, slik vi har gjort nå, er rimelig krevende, og jeg er glad for at Brønnøysundregistrene har hivd seg rundt og sagt ja til å forvalte den ordningen.

Nå har vi en ordning på plass, nå har vi blitt enige med partene om hvordan den skal innrettes, og så må regjeringen komme tilbake igjen til Stortinget med eventuelle behov som er i 2021. Men nå har vi den ordningen for reiselivet på plass, som vi har brukt mye tid på.

Jeg vil også legge til at det er riktig som representanten sier, at sesongen allerede er i gang. Det er viktig at vi nordmenn bruker vårt eget land fortsatt, ikke bare at vi gjorde det i sommer. Det er gode muligheter både for å gå på restaurant og for å bruke hoteller i hele landet vårt også framover.

Presidenten: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [10:48:14]: Mitt spørsmål går til forsvarsministeren. Han har nemlig vært på handletur i utlandet og dratt kredittkortet i lokal valuta. Det kan være risikabelt, som vi vet. Det kommer fram i budsjettet at totalkostnaden for F-35-kampflyene nå er ventet å bli 98,8 mrd. kr. Det er 20 mrd. kr mer enn den styringsrammen som Stortinget har lagt til grunn, og 10 mrd. kr mer enn kostnadsrammen som regjeringen har vært klar på at de ikke skulle bryte med. Vi har altså en gigantisk kostnadssprekk på gang, hvis de beregningene regjeringen nå legger til grunn for utviklingen i dollarkursen, er riktige. Det er en regning som regjeringen tidligere har forutsatt skulle tas innenfor forsvarsbudsjettet, og som dermed setter hele diskusjonen om langtidsplanen for Forsvaret i et helt annet lys, og som gjør at spørsmålet om hvordan disse kostnadene skal håndteres, hvor det skal kuttes for å dekke denne gigantiske kostnadssprekken, og klokskapen i at stortingsflertallet – på tross av gjentatte advarsler om at dette kunne skje – så sent som i fjor høst kjøpte seks nye fly, må på dagsordenen.

I et brev til kontroll- og konstitusjonskomiteen datert den 17. juni 2019 avviste forsvarsministeren at det lå an til en kostnadssprekk for F-35. Der kunne han fortelle oss:

«Det er først når et prosjekt har en overskridelse utover Stortingets vedtatte kostnadsramme, at det vil kunne omtales som en kostnadssprekk.»

Nå har han selv lagt fram et budsjett hvor beregningene tyder på at vi kan få en overskridelse som er utover Stortingets vedtatte kostnadsramme, og da er spørsmålet om forsvarsministeren nå vil omtale dette som en kostnadssprekk.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:50:25]: Først må jeg få lov til å si at det var de rød-grønne, med Lysbakken i regjering, som reiste utenlands og la igjen kredittkortet der. Kampflyanskaffelsen ble vedtatt i 2012. Så må jeg få lov til å si at kampflyanskaffelsen som sådan har ingen kostnadssprekk. I forhold til de prognosene som var lagt, de planene som var lagt, er den faktisk 7–8 mrd. kr billigere. Men representanten Lysbakken har helt rett i at valuta, med en svak krone over lengre tid, gir oss en utfordring.

Kostnadsestimatet som er beskrevet i budsjettet, har sin årsak i en sterkt svekket krone i forhold til den valutakursen som lå til grunn for kostnadsrammen i 2012. Siden 2015 har vi sett en krone som har vært betydelig svekket i forhold til den amerikanske dollaren, og vi rapporterte om det første gang i 2016-budsjettet.

For å kunne se et objektivt bilde av utviklingen har vi brukt den samme metodikken hele tiden, den som ble vedtatt i 2012, for å fokusere på valutakursen. Og da kostnadsberegningen for 2021-budsjettet ble hentet i mars 2020, var valutamarkedet sterkt preget av korona-epidemien. Vi har variasjoner på pluss/minus 1,5 mrd. kr – så et underskudd på 1,5 mrd. kr – og vi har gått i null i månedene etter april når vi har satt kostnadene opp mot valutaen.

Vi har sagt at vi hele tida fokuserer på dette, og vi kommuniserer det og presenterer det også for Stortinget, slik at Stortinget også skal være klar over det. Vi har også sagt at når det gjelder den valutadelen, har vi en dialog med Finansdepartementet, og vi skal komme tilbake med en løsning på disse problemene.

Men det viktigste her er at dette er ikke noe som har kommet brått på. Dette er en metodikk som det har vært allmenn enighet om siden 2012, og vi har rapportert på dette kontinuerlig siden vi kom i regjering.

Audun Lysbakken (SV) [10:52:38]: La meg for det første si at det den rød-grønne regjeringen gjorde, var svært klokt, for det regjeringen la opp til den gangen, var at kampflyanskaffelsen skulle gjøres stykkevis, slik at Stortinget kjøpte flyene enkeltvis, slik at det nettopp skulle være rom for å ta hensyn til utviklingen i kostnadsbildet.

Jeg er godt kjent med forsvarsministerens utgangspunkt for hvordan man beregner valutasingninger, for det var jo nettopp utgangspunktet for den dialogen som var mellom kontrollkomiteen og forsvarsministeren sommeren 2019, etter en rekke avsløringer om dette i Bergens Tidende. Da meldte statsråden at han fant det akseptabelt å videreføre den gjeldende metoden for valutaanslag. Det er gjort, og det var jo grunnlaget for at Stortinget senest i fjor høst bestilte seks nye fly, som – med de tallene vi nå har på bordet – må ses på som en særs uklok beslutning.

Mener statsråden at han utstyrte Stortinget med et godt nok beslutningsgrunnlag, og når ble han selv klar over den kostnadssprekken som han nå har formidlet at det er en mulighet for i budsjettet?

Presidenten: Nå er det betydelige overskridelser av taletiden i spørretimen, så presidenten minner om at taletiden er ett minutt.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:53:59]: Vi har rapportert om utviklingen av svak kronekurs. Vi svarte kontroll- og konstitusjonskomiteen med det vi visste da, med de prognosene som var da. Vi har rapportert i budsjettet for 2021, med det vi visste i mars, og det vi vet nå.

Beslutningen om å bestille de seks siste kampflyene ble gjort ikke primært på grunn av valutakurs. Den ble gjort fordi sikkerhetsutfordringene er annerledes, og de vurderingene som er gjort for å bygge et forsvar som gir oss den tryggheten vi trenger i en vanskelig tid, tilsier at vi er avhengige av også de seks siste flyene. Vi har sagt at vi skal gjøre de prioriteringene som trengs, men det bør ikke være ukjent for representanten Lysbakken at når man gjør et vedtak i 2012, kan både sikkerhetssituasjonen, sikkerhetsomgivelsene, valutakurs og andre prioriteringer i Forsvaret gjøre at man må justere på ting. Vi har sagt at vi skal komme med en ordning som tar vare på dette.

Presidenten: Det åpnes opp for oppfølgingsspørsmål – først Audun Lysbakken.

Audun Lysbakken (SV) [10:55:03]: Jeg beklager at jeg beveget meg utenfor styringsrammen for taletid. Det skal ikke gjenta seg.

Det som har vært forutsetningen til nå – og det vil jeg gjerne at forsvarsministeren nå bekrefter eller avkrefter – er at kommer det overskridelser på kampflykjøpet, må det dekkes innenfor Forsvarets budsjett. Nå kan vi altså snakke om ikke bare overskridelser, men potensielt enorme overskridelser i årene som kommer. I langtidsplanen står det følgende:

«En svekket norsk krone kan føre til at prosjekter blir dyrere enn planlagt. Konsekvenser av dette kan være utsettelse i gjennomføringen og/eller endret omfang/ambisjon i prosjektet.»

Men ellers har jo ikke regjeringen gitt noen som helst slags føringer i langtidsplanen for hvilke av disse investeringene regjeringen ser for seg vil måtte kuttes eller ikke gjennomføres. Frykten i Forsvaret og frykten min er at Hæren og Sjøforsvaret vil bli sittende igjen med regningen for kampflyene, og da er det sikkerhetspolitiske regnskapet dårlig, for det hadde vært klokere å ha færre fly og å kunne investere mer i hær og sjøforsvar.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:56:08]: Prognosene på de innleggene som representanten Lysbakken har holdt her, tilsier jo at han ganske raskt vil overskride taletiden. Prognoser er prognoser.

Forsvaret handler mye i fremmed valuta. Lysbakken sier at dette vil gå ut over Hæren. Nei, hvis vi ser Hæren for seg selv, så er det også en utfordring med en svak krone i forhold til sørkoreansk valuta, som vi muligens skal kjøpe stridsvogner i. Det tilsier at det blir dyrere enn vi i utgangspunktet hadde en prognose på for to, tre eller fire år siden. Forsvaret har alltid måttet ta hensyn til valutasingninger, og så har vi sagt at nå, med en svak kronekurs over så lang tid, er dette en utfordring som er større. Det har vi rapportert på hele tida, og vi har sagt at

vi er i dialog med finans for en eller annen løsning på det. Men valutasingninger – euro, amerikanske dollar, svenske kroner – er ikke ukjent for Forsvaret.

Presidenten: Audun Lysbakken – til oppfølgingsspørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [10:57:12]: Men denne ekstra store valutautfordringen har forsvarsministeren styrt Norge inn i med åpne øyne, istedenfor å utsette kjøpet av de seks siste flyene i fjor høst. Da må forsvarsministeren svare på følgende spørsmål: Skal disse overskridelsene dekkes innenfor Forsvarets budsjett, med de konsekvensene det vil få for Hæren og Sjøforsvaret, eller har regjeringen tenkt å sende regningen et annet sted?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:57:41]: Som representanten Lysbakken er vel kjent med, er forsvarsbudsjettet en del av statsbudsjettet, så svaret er at det må dekkes over statsbudsjettet. Så gjør vi forhandlinger og presenterer et statsbudsjett hvert år der vi også hensyntar disse tingene. Det er rapportert i hvert eneste statsbudsjett, det er rapportert på forsvarsbudsjettet hvert år hvordan tilstanden er. Dette er ikke noe nytt. Vi er enige om at en svak krone gir oss utfordringer når vi skal handle dyrt materiell i utlandet, uansett hva slags valuta det er snakk om, og så har vi sagt at vi har rapportert på det, vi har synliggjort utfordringene, og vi skal justere for dette. Det skal tas innenfor statsbudsjettet, og så er det forhandlinger på hvert enkelt budsjett som forteller hva vi kan gjøre.

Hittil har vi altså levert på alt vi har lovet når det gjelder forsvarsbudsjettet, siden vi kom i regjering i 2013. Hver krone vi har lovet vi skulle bruke, har vi levert i statsbudsjettet.

Presidenten: Bjørnar Moxnes – til oppfølgingsspørsmål.

Bjørnar Moxnes (R) [10:58:55]: De beregnede kostnadene over levetiden for flyene er nå oppe i rekordhøye 353 mrd. kr, nesten seks ganger hele det inneværende forsvarsbudsjettet. I budsjettproposisjonen sier regjeringen at denne kostnadsbomben skyldes økt dollarkurs, men både USAs og Norges riksrevisjon har jo nylig avdekket en rekke potensielt veldig fordyrende feil og mangler ved F-35. Hvilke mangler det er, vet vi bl.a. fra den amerikanske riksrevisjonen, som har vært åpen om en del feil ved flyene som vil føre til at man får brukt dem mindre, og som også kan gjøre at hele operasjonen blir langt dyrere enn antatt tidligere.

Spørsmålet er: På hvilken måte tar den siste levetidskostnadsberegningen hensyn til fordyrende feil og mangler som riksrevisjonene både i Norge og USA har

avdekket, og som Stortinget for så vidt behandlet tidligere i år?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [10:59:53]: Det er et veldig godt spørsmål, som jeg er veldig glad for å få lov til å svare på, og det kan besvares ganske enkelt. Når vi gjør den typen beregninger, når vi lager den typen prognoser og presenterer tall som skal si noe om framtida, gjør vi det med alt vi vet nå. Veldig mange av de tingene som er nevnt i den amerikanske riksrevisjonens rapport, er ting som når det kommer til oss, der vi er i kampflyprogrammet, allerede er rettet opp i. Så mange av de kostnadene som har vært synliggjort av den amerikanske riksrevisjonen, har vi ettergått i vår del av programmet. Det er rettet opp før vi kommer så langt med flyene våre.

Når vi presenterer en prognose eller et tall, gjør vi det med det vi vet nå. Det er en veldig grei leveregel, og det gjør det også enklere for opposisjonen å vite hvor vi er.

Presidenten: Bjørnar Moxnes – til oppfølgings-spørsmål.

Bjørnar Moxnes (R) [11:00:42]: Hvis verden var så enkel, ville den vært et enda finere sted, men vi vet jo fra den amerikanske riksrevisjonen at noen av funnene er at flyene mangler reservedeler, og at logistikk-systemene og verkstedkapasiteten ikke er god nok. Det er ikke noe som Norge kan rette opp i, dette er feil som ligger hos Lockheed Martin i USA. Så selv om regjeringen nok skulle ønske at problemene ikke var så store som det som er avdekket av den amerikanske riksrevisjonen, er vel det et faktum som det er vanskelig for Frank Bakke-Jensen å rette opp i, med mindre han vet mer om flyene enn Lockheed Martin gjør selv.

I sum vil disse feilene føre til at flyene blir stående på bakken omkring 30 pst. mer av tiden enn det man kanskje trodde, og det vil naturligvis være fordyrende at man ikke kan få brukt dem så mye som man skulle gjort. Jeg vil kanskje bare be statsråden om å gå en liten runde til for å svare på om det er tatt høyde for den fordyrende effekten disse funnene hos amerikanerne vil ha på de norske flyene.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [11:01:48]: Svaret er det samme. Når vi leverer prognoser og tall, gjør vi det med det vi vet nå. Vi jobber tett i kampflyprogrammet. Det er heller ikke riktig som representanten sier, at alt dette ligger hos Lockheed Martin. Reservedeler produseres av ganske mange. Logistikksystemet har vi også vært åpne om at det har vært utfordringer med. Det er gjort justeringer på den delen. Dette er et stort prosjekt, et stort program, og hvis vi ser bort fra valutaen, og bare ser på kampflyprogrammet, har vi i dag besparelser på

mellom 7 mrd. og 8 mrd. kr rett og slett fordi man har skaffet reservedeler på en bedre måte. Man flyr mer i simulator og mindre i fly. Dette er et teknologiutviklingsprosjekt som tar oss sjumilssteg videre, og som på mange måter forteller oss hver dag hvordan teknologien utfordrer oss og gir oss muligheter.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Terje Aasland (A) [11:03:05]: Norge ligger på bunnen blant OECD-landene når det gjelder eksportfremme. Vi taper markedsandeler hver eneste dag, det gjøres lite for å fremme bedriftenes muligheter for eksport, vi taper i konkurransen mot våre naboland, og vi vinner ikke nye andeler i framvoksende økonomier som i Asia og i Afrika. Dette er tapte muligheter.

Spørsmålet går til næringsministeren.

Utfordringen er selvfølgelig økonomisk bærekraft og trygge, framtidsrettede arbeidsplasser. I lys av manglende satsing på eksportfremme er det manglende tiltak for viktige framtidsnæringer her hjemme. Et godt eksempel er regjeringens manglende innsats overfor den maritime klyngen, en klynge som vil være et viktig fundament for vår framtid når det gjelder arbeidsplasser, verdiskaping og ikke minst framtidige eksportinntekter.

Menons prognoser for den maritime næringen fra august 2020 er skremmende lesning. Hovedscenariot er tap av 100 mrd. kr i omsetning i løpet av 2022, 15 000 årsverk kan bli borte. Hvis vi får nye smittebølger, kan omsetningsfallet være 130 mrd. kr, 20 000 årsverk kan bli borte. At folk langs kysten nå er redde for arbeidsplassene sine, har jeg stor forståelse for. 60 pst. av arbeidsplassene til de verftansatte kan være borte. Det er ganske dramatisk. Oljepakken og statsbudsjettet bygger ikke nye muligheter som direkte virker inn på den maritime klyngen, og som kan trygge arbeidsplassene. Den maritime klyngen er vår inngang til framtiden på mange måter. Det er avgjørende hvis vi skal lykkes med havvind, karbonfangst og -lagring, blått hydrogen, havmineraler, og hvis vi fortsatt skal kunne være ledende innenfor sjømat. Og ikke minst: Den maritime kompetansen er også løsningen på nullutslipp for skipsfarten. Vi mener det er totalt uakseptabelt å sitte passiv og se på det som skjer innenfor den maritime klyngen. Arbeidsplassene er viktige, og den maritime kompetansen er et viktig bidrag for framtidens løsninger.

Spørsmålet til statsråden er derfor: Er det akseptabelt å sitte stille i båten som en passiv tilskuer og se på at man taper kysten, verftene og den maritime industrien for kanskje 20 000 arbeidsplasser allerede i løpet i 2022?

Statsråd Iselin Nybø [11:05:21]: Det er et stort spørsmål som representanten stiller, men jeg er ikke

helt enig i premissene som ligger der. Representanten begynner med eksport og de utfordringene som vi har knyttet til eksport. Jeg er enig i at selv om vi i Norge er heldig stilt og har viktige råvarer som olje, gass og fisk, så har vi allikevel et stort potensial når det gjelder eksport knyttet til andre områder som vi må bli bedre på.

Det som skiller regjeringen fra Arbeiderpartiet i spørsmålet om hva vi skal satse på, er at Arbeiderpartiet ønsker politisk å plukke vinnere, mens regjeringen er opptatt av å få næringslivet med seg, fordi det er næringslivet som skal levere de produktene og de tjenestene som skal eksporteres i framtiden. Og maritim sektor er en av de sektorene der vi er verdensledende på noen områder, særlig knyttet til teknologi, klimavennlig teknologi. Derfor står vi ikke bare passive når det gjelder den maritime sektoren. Vi har f.eks. en hydrogensatsing. Vi har grønn plattform, som vi har lagt fram nå, på 1 mrd. kr. Vi har lagt fram en kondemneringsordning på 75 mill. kr. Vi har en låneordning på 600 mill. kr. Så det er lagt fram flere pakker knyttet til den krisen som vi har stått i, og fortsatt står i.

Samtidig er det også noen utfordringer i maritim sektor som maritim sektor selv er de eneste som kan løse. For eksempel har vi sannsynligvis for stor kapasitet på flåten når det gjelder olje- og gassektoren, fordi vi hadde en oljedupp. Etter oljeduppen er det fortsatt skip som ikke har kommet i virksomhet, og det ser jo ikke ut til at de kommer til de gamle høyder som de en gang var på. Så det er også et behov i næringen for å gjøre noe. Men at dette er en framtidsrettet og viktig næring for Norge, er ikke regjeringen eller noen andre i tvil om.

Terje Aasland (A) [11:07:29]: Det kan være mulig å plukke – hva skal vi si – vinnere i norsk næringsliv. Men uansett om man velger å plukke vinnere eller ikke, er det ingen tvil om at maritim næring er en viktig næring for Norge totalt sett. Mye kompetanse ligger der, mye teknologi ligger der. Og det er en av de næringene som er betydelig eksportrettet, og som er en vesentlig faktor med hensyn til eksportinntektene våre, også i framtid, fordi den også kan inneholde nye næringer.

Men det vi ser av tallene, er at de tiltakene som er iverksatt, ikke virker – de gir ikke effekt i 2021 eller 2022. Det betyr at hvis ikke noe nå skjer, vil mest sannsynlig Menons scenarioer for den maritime klyngen faktisk slå til. Det betyr at en kan ende opp med 130 mrd. kr i omsetningssvikt. Det kan ende opp med at en mister 20 000 arbeidsplasser. Derfor er mitt spørsmål: Hvilke ytterligere tiltak har næringsministeren på sin blokk for å bistå en næring som er særdeles viktig for Framtids-Norge?

Statsråd Iselin Nybø [11:08:34]: Vi må jo også la noen av disse tiltakene få tid til å virke, for det er store

beslutninger som skal tas f.eks. i et rederi hvis de skal kondemnere et skip, kjøpe et nytt eller bygge om ett av dem de har. Dette er ordninger som vi åpnet opp for muligheten til å søke på i høst, så vi må jo også la rederiene få bruke den tiden som trengs for at de skal benytte seg av ordningene. Jeg mener det er altfor tidlig nå å si at kondemneringsordningen og låneordningen enten ikke virker eller ikke var stor nok. Man må få tid til å fatte beslutninger og bruke ordningene før vi vurderer om det er behov for noe mer.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Sivert Bjørnstad (FrP) [11:09:26]: Det nærmer seg jul og høytid med stormskritt, og et sikkert høytidstegn i Trøndelag i hvert fall er at køen på E14 mellom Stjørdal og Storlien tetter seg til. I år vil den køen være betydelig kortere. Bakteppet for det er selvfølgelig ikke positivt, men på den positive siden betyr det at trønderne og resten av innbyggerne langs eller nær svenskegrensen i år kommer til å legge igjen mer penger i norske butikker. Det er selvfølgelig bra for disse butikkene. De øker omsetningen sin og marginene sine, og de får muligheten til å ansette flere folk. Det er bra for oss alle.

Men det er også bra for dem som produserer varene. Når Oskar Sylte selger mer brus på bekostning av svenske brusprodusenter, eller når Aass selger mer øl istedenfor svenske bryggerier, eller når Nidar selger mer sjokolade enn tidligere, er ikke det bra bare for Molde, Drammen og Trondheim – det er bra for hele Norge. Ingenting tyder på at vi forbrukere spiser eller drikker mer av disse varene, vi handler dem i Norge istedenfor i utlandet. Det er også bra for oss forbrukere. Det er ikke sånn at jeg eller andre jeg kjenner, foretrekker å dra til Sverige istedenfor på Rema på hjørnet. Bra for klimaet er det også om vi holder oss hjemme.

Men det er ikke gitt at dette kommer til å fortsette i framtiden. Forhåpentligvis kan vi åpne grensene igjen, og da tilsier alt at nordmenn igjen vil valfarte til Sverige for å handle billigere varer, særlig med det framlagte statsbudsjettet. Vi kunne, som Danmark har gjort, forsøkt å løse dette permanent ved å sette ned avgiftene på typiske varer som vi handler i utlandet. Det ville ha styrket norske bedrifter, trygget arbeidsplasser her hjemme og gjort hverdagen litt enklere for oss alle. Mitt spørsmål til finansministeren blir derfor: Når vi nå ser alle de positive effektene dette bidrar til, hvorfor grep han ikke den sjansen?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:11:27]: Det er godt at det kommer noe positivt ut av den krisen vi står i, for mest av alt er det en svært alvorlig helsekrise, som også har blitt en økonomisk krise og slår inn i bedriftene.

Det er riktig at en konsekvens av at grensen er stengt, er at folk handler mindre i Sverige. Men jeg tror vi må være såpass ærlige at vi også ser at det er ulike grunner til at folk handler i Sverige. Det er ikke bare på grunn av lavere avgifter på noen grensehandelsutsatte varer. En viktig grunn til at det er dyrere i Norge, er også det norske tollvernet. Det er en viktig forklaring på at en del landbruksprodukter er dyrere i Norge enn i våre naboland. Vi har høyere lønninger og et høyere kostnadsnivå. Det gjør også at man har kostnadsforskjeller mellom Norge og våre naboland.

Men så er det helt riktig at også avgiftene spiller en rolle. Der er det også en avveining mellom avgiftsnivå og helseeffekter. Det er klart at høye tobakksavgifter og høye alkoholavgifter også bidrar til et lavere forbruk. Så ærlige må vi også være.

Regjeringspartiene og Fremskrittspartiet har tidligere klart å bli enige om reduksjoner i avgifter også på grensehandelsutsatte varer, og hvis jeg ikke tar helt feil, kommer dette også til å bli et diskusjonstema mellom dagens regjeringspartier og Fremskrittspartiet i ukene fremover mot jul.

Sivert Bjørnstad (FrP) [11:13:06]: Det er lave odds på «bettingmarkedet» for den påstanden fra Sanner, men det statsråden fullstendig hopper bukk over, er at vi nå står i en helt annen situasjon, en ekstraordinær situasjon som er helt annerledes enn for bare et år siden. Arbeidsledigheten er vesentlig høyere enn for et år siden, og det er et høyt rop etter hjelp om at staten skal bidra til å skape og trygge arbeidsplasser. Noe av det enkleste vi kan gjøre, er å sette ned den typen avgifter på det vi vet er lokkevarer for folk som drar over til Sverige og andre land.

Dette er ikke noe bare Fremskrittspartiet mener. Nylig la programkomiteens leder i Sanners parti fram førsteutkastet til nytt partiprogram. Da sa Linda Hofstad Helleland til NTB at Høyre har vært veldig restriktiv på dette tidligere, men at hun nå mente situasjonen er så annerledes – og veier man arbeidsplasser opp mot andre spørsmål, så veier jobber tyngst. Er Sanner uenig i at jobber veier tyngst?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:14:01]: Jobber veier tungt, men når vi skal sette avgiftsnivå, er det også andre hensyn som spiller inn. Jeg har litt erfaring med å diskutere disse spørsmålene med Fremskrittspartiet, jeg forhandlet bl.a. et statsbudsjett med Siv Jensen i 2003, og da var også dette et tema. Da klarte vi å bli enige om reduksjoner i avgiftene på grensehandelsutsatte varer. Dette er et tema jeg er helt sikker på at regjeringspartiene og Fremskrittspartiet i Stortinget får gode diskusjoner rundt.

Så er det et spørsmål om hvor høye disse avgiftene skal være, men vi kan heller ikke se bort ifra at det er andre forhold som spiller inn. Jeg var inne på tollvarene og på kostnadsnivået: Vi må ikke tro at bare vi reduserer avgiftene litt på alkohol og tobakk, er ikke grensehandelen lenger en utfordring. Den kommer til å være der også på grunn av andre politiske vedtak.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – Roy Steffensen.

Roy Steffensen (FrP) [11:15:11]: Finansministeren skrev på Facebook for bare noen timer siden at han var «bekymret for arbeidsledigheten, for ungdom på vei ut i arbeidslivet og for andre med liten jobberfaring fra før». Jeg deler den bekymringen. Vi har mange dyktige ansatte i butikker i dette landet, og er det noe denne bransjen er særdeles flink til, er det å gi skoletrøtt ungdom eller voksne med lav eller ingen utdanning en mulighet til å få en fot innenfor arbeidsmarkedet og en karriere innenfor den store dagligvarebransjen. De får en inntekt, får forsøke seg i et yrke, og hvis de trives, har finansministeren og jeg, mens han var kunnskapsminister, tilrettelagt for at det skal bli enda enklere å få fagbrev på jobb for disse gruppene.

Etter at grensen til Sverige ble stengt, meldes det om mange flere ansatte i butikkene langs grensen. En varig reduksjon i avgiftene kan sikre at disse og mange flere får beholde jobbene sine. Er det ikke bedre at jobbene til skoletrøtte ungdommer kan beholdes på denne siden av grensen, enn at de flyttes over til Sverige?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:16:17]: Vi deler åpenbart mye av virkelighetsbeskrivelsen, det er ingen tvil om at varehandelen spiller en usedvanlig stor og viktig rolle når det gjelder å ansette både ungdom, personer med innvandrerbakgrunn og andre sårbare grupper at det er en vei inn i arbeidslivet. Det samme gjelder hotell og service. En av mine bekymringer i denne krisen er nettopp at det skal bli færre av disse jobbene, jeg er enig i den beskrivelsen. Så får vi diskusjoner fremover om hvor høye eller lave disse avgiftene skal være. Vi har klart å bli enige om det før, jeg har håp om at vi skal klare å bli enige om det igjen.

Presidenten: Vi går videre til siste hovedspørsmål.

Liv Signe Navarsete (Sp) [11:17:29]: Mitt spørsmål går til forsvarsministeren.

NATO har investert store midlar i flybasen på Andøya. NATOs inspeksjonsteam, som nyleg var på Andøya, var ifylgje kjelder oppgitt over situasjonen i dag. Det har frå statsministeren vore sagt at Andøya òg i framtida skal ha militær aktivitet på flybasen. Kommunen har fått kart frå forsvarssjefen der ein har halde att

område som skal vere til militært bruk. Men i eit nyleg svar på spørsmål frå Senterpartiet svara derimot statsråden at for Andøyas del betyr dette at funksjonen som alternativ landingsplass tek slutt etter at flybasen vert fasa ut for militært bruk, og at funksjonen eventuelt vert overført til Evenes når den nødvendige mottakskapasiteten er på plass.

Sjølv om dette var svar på eit spørsmål om mottak av nordiske militærfly, er svaret tydeleg: All militær aktivitet på Andøya skal stanse. Det må då òg gjelde for NATO-allierte. No kan statsråden eigentleg meine kva han vil, men NATO har vel òg sitt eige syn på dette, og dei har lagt ned store midlar i investeringar i flybasen på Andøya.

Kan statsråden stadfeste at NATO har godteke total nedlegging av flyplassen på Andøya, at ein ikkje skal ha han i bruk etter 2025, som er tidspunktet då han skal vere lagd ned?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [11:19:09]: Hvilke installasjoner og hvilken infrastruktur NATO skal bruke i Norge, er det norske myndigheter som bestemmer.

Når det gjelder Andøya, har vi sagt at i krise og krig kan også den, som alle andre flyplasser i Norge, få et beredskapsoppdrag. Vedtaket om at flystasjonen på Andøya skal nedlegges, og at aktiviteten skal flyttes til Evenes, er gjort i Stortinget, og det står ved lag.

Når representanten viser til Andøya som alternativ, er det et planverk for nordisk øving. Andøya som alternativ der står fram til luftflystasjonen på Andøya legges ned, og så overtar Evenes den funksjonen. Grunnen til det er at vi er avhengig av å ha riktig kompetanse og personell på flyplassen som skal være et alternativ for finske eller svenske fly. Det har vi da på Evenes.

Det er meg bekjent ikke sånn at amerikanske myndigheter eller NATO-myndigheter verken er misfornøyd eller har gitt uttrykk for andre sinnsstemninger når de har vært rundt. Vi har jobbet tett mot både NATO og andre allierte med langtidspanen vår. Vi opplever at de er særdeles fornøyd med satsingen vi har. Vi bygger forsvar og struktur, også nordover, som er veldig bra. Så jeg klarer ikke helt å kjenne meg igjen i de beskrivelsene.

Når det gjelder sivil bruk av Andøya, har jeg akkurat hatt et møte med Andøya kommune og omstillingsstyret der. De er veldig fornøyd med skissen de fikk fra forsvarssjefen. Vi behandler den i departementet nå. Det gjør vi i tett samarbeid med omstillingsstyret og Andøya kommune – rett og slett fordi hvis det er behov der vi kan gjøre ting sammen som forsterker omstillingen, altså noe vi har vedtatt og vært tydelige på at vi skal prioritere, skal også infrastruktur på Andøya kunne være med og hjelpe til i det arbeidet.

Liv Signe Navarsete (Sp) [11:21:11]: Eg takkar for svaret. Det som vart skissert når det gjeld kommunen på Andøya, er iallfall nokre andre signal enn dei eg fekk i telefonsamtale med ordføraren for to dagar sidan. Men lat no det ligge i dag.

Eit ammunisjonsutval har lagt fram ein rapport om lagring, montering og transport av eksplosiv til P-8-fly på Evenes. På grunn av krav til gjenbruk og lite areal, som gir sikkerheitsavstandar på minimum, rommar ikkje planen meir enn det som trengst for norske behov utan betydelege investeringar. Allierte behov er heller ikkje dekte av hangarbygg i dag, avising av rullebanen er framleis eit uløyst problem, berre for å nemne noko – eg kunne òg nemnt drivstofflagring osv. Forsvarsministeren har sjølv hatt tett kontakt med NATO og fått stadfesta at dei vil flytte all aktivitet frå Andøya til Evenes. Så eit veldig enkelt spørsmål: Vil allierte operere frå Evenes?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [11:22:11]: Først til de innledende bemerkningene. Hvis ordføreren på Andøya, som er partifelle av Liv Signe Navarsete, ikke føler at han i møte med meg har klart å kommunisere behovene i omstillingsprosessen på Andøya, og hvis det er representanten Navarsetes inntrykk at det han har kommunisert i det som jeg nå refererte til, ikke medfører riktighet, eller det ikke kan være det man har ment, tror jeg vi må være så behjelpelige overfor omstillingsprosessen på Andøya at vi begge tar kontakt med ordføreren og spør om det møtet jeg hadde med omstillingsstyret og ordføreren, og om vi har feilet så fatalt. Det er mitt bestemte inntrykk at de var fornøyd. Dette tar jeg på største alvor.

Når det gjelder alliert tilstedeværelse på Evenes, er det slik at alt etter hva slags aktivitet det skal være, så forventer vi at allierte også er med på å bygge. Det er satt av plass til alliert aktivitet der og alliert infrastruktur.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Liv Signe Navarsete.

Liv Signe Navarsete (Sp) [11:23:16]: Statsråden har lagt fram langtidspan for Forsvaret, versjon 2.0. Han skryter av satsinga, sjølv sagt, men satsingane er jo usikre, og veksten i økonomi kan verte meir enn oppbrukt av kostnadsvekst, t.d. valutasvingingar – det skriv han sjølv i meldinga. Hæren har i siste periode motteke berre 50 pst. av dei planlagde investeringsmidlane som dei skulle hatt, sjølv om regjeringa varsla auka investeringar, dedikert helikopterstøtte, som er i det blå, stridsvogner fyrst i neste periode, ein bemanningsauke så svak at ein ikkje vil ha fire bataljonar oppe og gå i Brigade Nord før rundt 2030, og HV manglar fleire tusen per-

sonell for å oppfylle den strukturen som Stortinget har vedteke.

Kvifor held statsråden fram nedprioritering av landmakta og skyv heilt nødvendige investeringar og bemanningsauke ut til neste periode?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [11:24:21]: Jeg må nesten be representanten om å fortelle meg hva slags referanse hun bruker når hun sier at Hæren bare har fått 50 pst. av de investeringsmidlene de skulle hatt ...

Liv Signe Navarsete (Sp) [11:24:33]: Ifylgje langtidsplanen.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [11:24:35]: ... for vi har vi fulgt opp de tingene vi har sagt vi skal gjøre i langtidsplanen, så det blir for meg et merkelig tall. Så kommer vi også med en betydelig satsing i den langtidsplanen vi har lagt fram nå, både den første, 1.0, og 2.0. Det tar tid å bygge kapasiteter, det tar tid å snu et forsvar fra å være i en nedbyggingsprosess til å bli i en oppbyggingsprosess. Det handler om å bygge kompetanse, det handler om å bygge opp reservedelslager, beredskapslager, ammunisjon, og det handler om å få leirene opp å gå. Vi har gjort veldig mye, og Hæren har også fått betydelige løft i denne tiden.

Presidenten: Morten Wold – til oppfølgingsspørsmål.

Morten Wold (FrP) [11:25:35]: Det er allerede referert til den nylig justerte langtidsplanen som er lagt frem, og vi ser selvfølgelig frem til de forhandlingene vi skal ha der. Spørsmålet om Andøya og Evenes som innledningsvis ble reist, er også viktig for mange i så henseende. I LTP-en pekes det på Terningmoen som fortsatt lokasjon for rekruttskole. Mange tar til orde for at også Drevjamoen i Vefsn i rettferdighetens navn bør utredes til dette med tanke på fremtidig utdanning av nye soldater i Nord-Norge.

Er en slik utredning rundt Drevjamoen fullstendig uaktuelt, eller er det noe statsråden vil sørge for at gjennomføres?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [11:26:26]: Det er et godt og kjærkomment spørsmål. I arbeidet med langtidsplanen har det vært mange -moen: Haslemoen, Evjemoen, Drevjamoen. Alle som har en nedlagt militærleir eller en militærleir som gjør litt, i nærheten av seg, mener at den neste rekruttskolen bør ligge der. Grunnen til at Terningmoen er valgt for rekruttskolen, er at vi flytter rekruttene ut av bataljonene våre, brigaden vår, Hæren, og så har vi en dedikert rekruttskole på Terningmoen. Det er rasjonelt å gjøre det på den måten. Så har vi sett eksempelet med at Forsvaret etablerte

rekruttskole ved garnisonen i Porsanger, rett og slett for å klare å fylle opp de heimevernsområdene som ikke var blitt fylt opp på årevis, for å ha finnmarkinger nok til å fylle opp heimevernsområdene. Forsvarssjefen står fritt til å fremme den typen forslag hvis han mener det kan være slik. De som mener det bare er å ta i bruk en militærleir i dag, må også være klar over at vi har gode tall på at det kan være ganske dyrt å ta i bruk en gammel leir til moderne drift.

Presidenten: Morten Wold – til oppfølgingsspørsmål.

Morten Wold (FrP) [11:27:31]: Jeg er selvfølgelig klar over at det vil representere kostnadsutfordringer, men da tolker jeg statsråden slik at dersom det ikke kommer noe initiativ fra forsvarssjefen, ønsker ikke statsråden å løfte saken rundt Drevjamoen.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [11:27:47]: Nei, vi har lagt fram en langtidsplan der vi sier at Terningmoen er der vi vil ha rekruttskolen for Hæren. Det er rasjonelt å gjøre det sånn. Vi har kompetansen, vi har alle de tingene. Det er ikke ikke sånn at vi ikke har utredninger. Vi har gode forholdstall på hva det vil koste å ta i bruk andre leirer, så vi vet om kostnader på det, vi vet om det rasjonelle. Men som jeg sier, har forsvarssjefen stor frihet, og hvis man skal ha en rekruttskole for heimevernsområder, noe som har vist seg vellykket i Finnmark, kan jo det være noe som gjøres andre plasser også. Vi har behov for å rekruttere til Heimevernet etter at en i mange, mange år ikke har tatt inn folk fra forskjellige steder i landet. Jeg stiller meg ikke avvisende til de tingene. Vi har gode tall på hva det vil koste å ta i bruk en annen leir, og vi mener vi har landet på den beste løsningen, men som sagt skal vi i forhandlinger i Stortinget. Det ser jeg veldig fram til, og jeg ser fram til at vi kan få legge fram de tallene vi har på dette feltet.

Presidenten: Den muntlige spørretimen er nå omme.

Sak nr. 2 [11:28:53]

Ordinær spørretime

Presidenten: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten i salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmål 2, fra representanten Ingvild Kjerkol til helse- og omsorgsministeren, er overført til justis- og beredskapsministeren som rette vedkommende.

Spørsmål 5, fra representanten Rigmor Aasrud, til arbeids- og sosialministeren, må utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 1

Kjersti Toppe (Sp) [11:29:23]: «Statens helsetilsyn har kome med omfattande kritikk av leiinga i Helgelandssjukehuset. Den plutselige stenginga av kreftkirurgien har skada HMS for medarbeidarar og leiarar, skada føretaket sitt omdøme og ført til at risikoen for skadar og dødsfall hos pasientane kan ha auka. Samtidig er helseføretaket kritisert for kjøp av tenester frå eit eksternt PR-byrå, som også hadde fått tilsendt tre hennemelegstempla krefttrapportar med sensitiv og teiepliktig informasjon.

Kva gjer statsråden for å sikra kvalitet, ro og tillit i Helgelandssjukehuset?»

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Statsråd Bent Høie [11:30:03]: Det har over lengre tid vært betydelig uro knyttet til tarmkreftkirurgi ved Helgelandssjukehuset. Det har vært og er en diskusjon om både kvalitet, pasientsikkerhet, arbeidsmiljø, samarbeid og organisering.

Helgelandssjukehuset besluttet nylig midlertidig å samle all planlagt tarmkreftkirurgi i Mo i Rana. Beslutningen gjorde at ledelsens mål om å ha en felles ledelse og operasjoner på to lokasjoner ble satt under ytterligere press. Denne beslutningen ble nok mottatt litt forskjellig, og det ble en uenighet om hvorvidt dette var et riktig tiltak. Administrerende direktør i Helgelandssjukehuset orienterte om beslutningen i et ekstraordinært styremøte den 12. oktober, og hun redegjorde samtidig for kvalitetsarbeidet i sykehuset. Dette arbeidet har tatt tid og dessverre ikke hatt ønsket framdrift, men skal fortsette uavhengig av den midlertidige beslutningen.

Situasjonen rundt tarmkreftkirurgi har vært krevende og er egnet til å skade tilliten til Helgelandssjukehuset og Helse Nord. Stor medieoppmerksomhet vil også bidra til å skape usikkerhet og utrygghet i befolkningen.

På bakgrunn av en samlet vurdering vedtok styret i Helse Nord den 15. oktober en annen midlertidig løsning for tarmkreftkirurgi. Styret besluttet at all planlagt tarmkreftkirurgi skal utføres ved Nordlandssjukehuset med virkning fra 19. oktober 2020. All øyeblikkelig hjelp knyttet til mistanke om tarmkreft som må opereres i Helgelandssjukehuset, skal skje etter forutgående konsultasjon med Nordlandssjukehuset og/eller Universitetssjukehuset i Nord-Norge. Beslutningen skal sikre for-

utsigbarhet for pasientene og de pårørende mens sykehuset arbeider med å videreutvikle pasientsikkerhet og arbeidsmiljø innenfor tarmkreftkirurgi. Universitetssjukehuset i Nord-Norge har fått i oppdrag å hjelpe til med tverrfaglige team som skal bidra i dette kvalitetsarbeidet.

Tiden som frigis når operasjoner flyttes midlertidig til Nordlandssjukehuset, kan benyttes til hospitering for fagmiljøet ved både Universitetssjukehuset i Nord-Norge og Nordlandssjukehuset. Begge sykehusene har fått et eget oppdrag om dette. Helgelandssjukehuset har allerede påbegynt nødvendige prosesser for å sikre ledelse og godt samarbeid mellom fagmiljøene i Mo i Rana og i Sandnessjøen. Parallelt med at Helsetilsynet slutfører sitt tilsyn med tarmkreftkirurgi på Helgeland, gjennomfører sykehuset kvalitetsarbeid og iverksetter tiltak for å bedre arbeidsmiljøet på både kort og lang sikt.

Jeg vil avslutningsvis orientere om at den regionale kreftplanen for Helse Nord er under revisjon. I den forbindelse vil Helse Nord legge fram en beslutningssak om framtidig funksjonsdeling når det gjelder tarmkreftkirurgi ved Helgelandssjukehuset.

Kjersti Toppe (Sp) [11:32:44]: Takk for utgreiinga i svaret. Det er ei ganske spesiell og oppsiktsvekkjande sak når avdelinga vert hastestengd og ein no har den andre mellombelse løysinga for eit veldig viktig tilbod i helseføretaket. Når både Helsetilsynet og Helse Nord sjølv seier at dette inneber ein fare for svekt tillit og ein brukte vel 400 000 kr til PR-byrå berre i september, viser det litt av kva slags situasjon ein er oppe i.

Det eg har eit oppfølgingsspørsmål om, er kor lenge statsråden ser at denne mellombelse løysinga skal fortsetja, og om statsråden er utrygg på kva denne situasjonen har å seia for rekrutteringa til Helgelandssjukehuset.

Statsråd Bent Høie [11:33:48]: Det som er viktig for tidspunktet når denne midlertidige ordningen kan opphøre, er at en er sikker på at det kvalitetsarbeidet som nå gjøres på Helgelandssjukehuset, gir resultater også knyttet til arbeidsmiljø og samarbeidsklima mellom de to sykehusene. Som jeg også redegjorde for avslutningsvis, jobber Helse Nord parallelt med en regional plan for funksjonsfordeling på kreftområdet, som også vil være viktig i den sammenhengen.

Jeg er opptatt av at dette nå følges opp av både Helse Nord og Helgelandssjukehuset. Jeg har full tillit til den måten Helse Nord har håndtert denne saken på. Vi er helt avhengige av, ikke minst med tanke på det som skal være den framtidige sykehusstrukturen på Helgeland, at Helgelandssjukehuset oppleves som ett sykehus, og at

det er et godt samarbeidsklima mellom sykehuset i Mo i Rana og sykehuset i Sandnessjøen.

Kjersti Toppe (Sp) [11:34:52]: Det siste er eg heilt einig i, det er difor eg har stilt dette spørsmålet i dag. Eg er òg opptatt av at tarmkreftkirurgien snarast mogleg må koma tilbake til Helgelandssjukehuset. Det har å gjera med rekruttering og fagutvikling, og det er ei mel-lombels løysing at dette skal skje i Bodø. Det håpar eg at statsråden faktisk bidrar til å sjå, for det har med kvali-tet og tryggleik å gjera, spesielt i ein situasjon der ein er i ein interimfase for å byggja ein ny struktur. Mange har sagt og meint i debatten at det som har skjedd, like my-kje har med strukturdebatten å gjera, at det er ein slags omkamp. Vil statsråden kunna roa dei som no er uroa for at det som skjer, faktisk handlar meir om eit spel om struktur og oppgåveansvar enn dei reelt faglege argu-menta som har vorte framførte?

Statsråd Bent Høie [11:35:52]: Det siste spørsmålet kan jeg svare definitivt ja på. Dette har ingen ting med en omkamp om strukturen på Helgeland å gjøre. Jeg oppfatter at både ledelsen og styret i Helse Nord er vel-dig opptatt av å følge opp det vedtaket som er gjort på det området.

Jeg forstår at når en har stått i en slik konflikt over lengre tid, vil en ofte velge å tolke alt inn i en slik sam-menheng, men dette handler egentlig om det motsatte, nemlig at skal vi lykkes med å etablere den strukturen som vi nå opplever at det er bred politisk enighet om på Helgeland, er vi faktisk helt avhengige av å få et helt annet samarbeidsklima mellom det to sykehusene. Jeg mener at det som Helse Nord her har gjort, nettopp er en del av et bidrag til å få endret den situasjonen.

Jeg hadde et møte med ordføreren i Mo i Rana om dette i går, og skal også ha møte med de andre Helge-lands-kommunene som har bedt om møte, nettopp for å understreke at vedtaket om struktur ligger fast og skal følges opp.

Spørsmål 2

Presidenten: Dette spørsmålet, frå representanten Ingvild Kjerkol til helse- og omsorgsministeren, er over-ført til justis- og beredskapsministeren som rette vedko-mande.

Ingvild Kjerkol (A) [11:37:15]: «Stortinget har slått fast at Sykehuset Namsos skal være akuttsykehus. Heli-kopterlandingsplass må løses på sykehusets arealer. Sa-ken om tilpasning av landingsmulighetene vurderes i Justis- og beredskapsdepartementet. Namdalsavisa

skriver 13. oktober at prosjektleder ikke vil anbefale midler til ny landingsplass ved Sykehuset Namsos.

Hvordan vil statsråden sikre nødvendige investerin-ger i ny helikopterlandingsplass ved akuttsykehuset i Namsos, slik at de nye «SAR Queen»-redningsheli-kop-trene skal kunne lande ved sykehuset?»

Statsråd Monica Mæland [11:37:59]: De nye red-ningshelikoptrene AW101, «SAR Queen», er et vesentlig løft for landets redningstjeneste og luftambulanseska-pitet, og de vil bidra til raskere og bedre pasienttrans-port under alle slags værforhold. Når innfasingsarbei-det er gjennomført, vil beredskapen for Norges befolk-ning være vesentlig forbedret.

De nye helikoptrene har større vekt og gir mer rotorvind enn de utgående Sea King-helikoptrene. Det gjør det nødvendig å gjennomføre tilpasninger av heli-kopterlandingsplasser ved enkelte norske sykehus.

Stortinget vedtok i behandlingen av Prop. 146 S for 2010–2011, Anskaffelse av nye redningshelikoptre mv. i perioden 2013–2020, jf. Innst. 82 S for 2011–2012 og Prop. 101 S for 2014–2015, Endringer i statsbudsjettet 2015 under Justis- og beredskapsdepartementet, jf. Innst. 267 S for 2014–2015, at Justis- og beredskapsde-partementet kan gjennomføre infrastrukturtiltak, her-under tilpasning av landingsmulighetene ved sykehus som benyttes av dagens redningshelikoptre. Sykehuset Namsos er ett av stedene der det vurderes tilpasninger til det nye helikopteret.

I utgangspunktet er det Justis- og beredskapsdepar-tementet som har ansvaret for å vurdere behov for og å gjennomføre eventuelle tilpasninger av landingsplasser til den nye helikoptertypen ved de aktuelle sykehusene i landet. Justis- og beredskapsdepartementet har bedt Helse- og omsorgsdepartementet om å bidra til gjen-nomføring av de nødvendige fysiske tilpasningene. I foretaksmøtet i januar 2015 ble de regionale helsefore-takene bedt om å følge opp dette gjennom Sykehusbygg HF. Det er opprettet en avtale og en egen styringsgruppe mellom anskaffelsesprosjektet for de nye redningsheli-koptrene og Sykehusbygg HF for prosjektering og gjen-nomføring av tilpasninger.

Kostnadsrammen som Stortinget har vedtatt, setter økonomiske rammer for anskaffelsen av nye rednings-helikoptre, inkludert tilpasning av landingsplasser. Hvilke sykehus som vil få tilpasset landingsplasser, vil derfor, som øvrige deler av anskaffelsen, være gjenstand for kost-nytte-vurderinger der faktorer som f.eks. antall landinger og avganger, kostnader, medisinsk-faglige vurderinger og alternative landingsmuligheter må veies opp mot hverandre.

I debatten kan det høres ut som at det ikke er sikkert at det kommer til å lande redningshelikoptre i Namsos i

framtiden. La meg derfor være veldig tydelig på at sykehus som i dag benyttes av redningshelikoptrene, også skal benyttes av redningshelikoptre i fremtiden. Det gjelder også for Namsos. Debatten handler derfor ikke om dette, men om hvilke tilpasninger som må gjøres for å få det til. Dette er løst på ulike måter i Stavanger, Arendal og Trondheim, og vi skal framover jobbe med en løsning for Namsos. Justis- og beredskapsdepartementet har i forbindelse med dette arbeidet mottatt en anbefaling fra NAWSARH-prosjektet, som er til vurdering, men det er ennå ikke avgjort.

Ingvild Kjerkol (A) [11:41:13]: En vesentlig forbedret beredskap med de nye redningshelikoptrene forventer vi alle sammen, men en vesentlig forbedret beredskap forutsetter også at de nye helikoptrene kan lande og samspille godt med våre akuttstusykehus. Og beredskap handler om det som kan skje. Landingene fra dagens helikoptre har vært få på sykehuset i Namsos, og det skal vi være glade for, men vi har også en forhistorie med store katastrofer, som også har skjedd i Namsos. Vi hadde en flystyrt tilbake på 1990-tallet, og det er bare uker siden det har vært større rednings- og leteoppdrag.

Mener statsråden det er godt nok med en løsning der de nye helikoptrene må lande på flyplassen, eller vil statsråden sørge for at det blir gjort investeringer som gjør at sykehuset kan samspille integrert med disse nye, fantastiske fartøyene?

Statsråd Monica Mæland [11:42:14]: Vi er enige om at det er fantastiske fartøyer, vi får verdens beste helikoptre. Det er en veldig god nyhet.

Så hadde jeg et litt langt svar, så det viktigste ble ikke formidlet på en skikkelig måte, nemlig at vi nå har fått anbefalinger som er til vurdering, men som ennå ikke er avgjort. Og så har jeg redegjort for hvilke vurderingstemaer vi der vil ta opp. Det viktige er jo at de sykehusene som har benyttet redningshelikoptre tidligere, også skal gjøre det framover, og så må vi finne måter å løse dette på som er innenfor den kostnadsrammen vi har til disposisjon. Den beslutningen har vi ikke tatt, men redningshelikoptrene, de nye «SAR Queen», skal også lande i Namsos.

Ingvild Kjerkol (A) [11:42:56]: Nå svarte ikke statsråden på spørsmålet om det er godt nok hvis alternativet blir flyplassen et godt stykke unna sykehuset.

Vi som så Dagsrevyen i går, ble også litt bekymret for situasjonen ved andre sykehus. Ved St. Olavs hospital har det vist seg at lufttrykket i de nye store, tunge maskinene er av en sånn art at det ikke er trygt å ferdes på gaten nedenfor sykehuset. I Helse Nord har man advart mot at de nye helikoptrene skal lande ved Universitets-

sykehuset. Og i min egen del av landet: På det andre akuttstusykehuset i Helse Nord-Trøndelag, Levanger, har man også en splitter ny landingsplattform på taket av sykehusbygningen.

Ser statsråden at det her vil bli større behov enn prosjektet forutsetter, når man nå har så store utfordringer knyttet til de allerede etablerte landingsplassene på sykehus – som ikke står på lista over behov for nye investeringer?

Statsråd Monica Mæland [11:43:59]: Vi visste at de nye helikoptrene er mye tyngre, og vi visste at de har mer rotorvind. Vi har erfaringer fra Danmark som viser at det kreves større sikkerhetssoner. Derfor kan det være ulike måter å håndtere dette på, men det viktigste er at de blir håndtert, og at de sykehusene som i dag benytter redningshelikoptre, skal gjøre det for fremtiden. Og det er altså mye, mye bedre helikoptre. Men det må gjøres tilpasninger. Det har vi visst, og derfor redegjorde jeg nokså detaljert for Stortingets beslutninger og informasjonen til Stortinget i denne anskaffelsestiden. De skal altså innføres, og i Stavanger er det f.eks. løst ved at helikoptrene lander på Sola. Det har de funnet ut er en god løsning. I Arendal vil de lande på Gullknapp eller Kjevik. Det har de funnet ut er en god løsning. Jeg så også den reportasjen fra Trondheim, og jeg er helt sikker på at vi skal finne en god løsning der også.

Spørsmål 3

Helge André Njåstad (FrP) [11:45:04]: «Jeg registrerer at distriktsministeren har vært på reise for å flagge pilotprosjektet for Statens hus i enkelte distriktskommuner. Fremskrittspartiet har mottatt henvendelser fra bekymrede lokalpolitikere om at det vil være kommunene som til slutt vil sitte igjen med regningen for prosjektet.

Kan statsråden garantere at prosjektet Statens hus blir fullfinansiert av staten og ikke blir et utlegg for kommunene?»

Statsråd Linda Hofstad Helleland [11:45:31]: Det var daværende kommunalminister Monica Mæland som presenterte distriktsmeldingen da Fremskrittspartiet satt i regjering. Man pekte på at Statens hus kunne være et godt prosjekt for i større grad å se på hvordan statlige etater lokalt kan samarbeide bedre, og hvordan man kan hente synergier ved bedre samhandling lokalt mellom statsetater. Regjeringen har nå gått i gang med å prøve ut disse pilotene for Statens hus, der små og mellomstore avdelinger i statlige etater samarbeider tett med hverandre og skaper et større og bedre fagmiljø på mindre steder.

Vi ønsker å se om dette kan gjøre det lettere å beholde og rekruttere nødvendig kompetanse i distriktene. Det vil også gi oss ny kunnskap om hva som er viktige faktorer for å lykkes med å lokalisere statlige virksomheter på mindre steder. Derfor har regjeringen vært opptatt av at disse fire pilotene skal organiseres på ulike måter, fordi vi vil evaluere og ha følgeforskning underveis som kan gi oss nyttig innsikt i hvordan vi kan hente ut mer av de statlige etatene som samarbeider mye tettere lokalt.

Vi har startet fire piloter: i Lyngdal, på Stadt, i Orkland og i Narvik. Noen av pilotene kan ha som mål å oppnå bedre resultater innenfor f.eks. rekruttering, IKT og kompetanseutvikling. Andre kan ha som mål å få på plass samhandling mellom kommuner og fylkeskommuner. Pilotene kan samarbeide i de lokalene de har i dag, de kan samarbeide digitalt, og de kan også samlokalisere seg fysisk hvis de ønsker det, innenfor de økonomiske rammene de har i dag. Men dette skal ikke medføre noen ekstrakostnader for kommunene. Det er nettopp derfor de statlige etatene nå ser på hvordan de kan organisere seg på best mulig måte, med en god dialog ut mot pilotkommunene, slik at dette kan gjøres innenfor de kostnadsrammene som ligger til grunn.

I statsbudsjettet for 2021 foreslår regjeringen 16 mill. kr til de fire pilotene, først og fremst for at det skal være prosjektmidler tilgjengelig for å sørge for at det er god samhandling mellom staten og kommunene, og at vi dekker eventuelle kostnader i forbindelse med samlokaliseringen. Dette er først og fremst et samarbeid mellom statlige etater, og det er ingen forutsetning at kommunene skal bidra med økonomiske midler, verken i prosjektet eller når prosjektet er avsluttet.

Helge André Njåstad (FrP) [11:48:30]: Eg må fyrst takka for svaret. Sjølv om ein viser til at initiativ vart tekne då Framstegspartiet satt i regjering, er det ikkje sånn at me synest det er ein god idé når me no er ute av regjering. Men eg takkar for at ein her tydeleg slår fast at kommunane ikkje skal løpa nokon økonomisk risiko for prosjektet til staten.

Grunnen til at me er bekymra, er det me kunne lesa i lokalavisa Lyngdals Avis, der det står at det var lite konkret om innhaldet då ministeren presenterte dette. Så var det eit sitat frå ministeren om at ein spelar ballen tilbake til pilotkommunane når det gjeld å fylla Statens hus med konkret innhald. Eg oppfattar det slik at det er ikkje kommunane ein spelar ballen tilbake til, men staten sjølv på dei bestemte plassane. Det ville vera veldig bra om ein rydda i bruken av omgrep, og at det ikkje er pilotkommunane som får ansvaret for eit prosjekt som såg lite konkret ut då det vart presentert for kommunane.

Statsråd Linda Hofstad Helleland [11:49:23]: Jeg er veldig glad for at representanten Njåstad stilte det spørsmålet, og jeg vil oppklare det. Det har vært veldig viktig for regjeringen at det er en lokal interesse og et lokalt ønske om å få på plass en slik pilot. Derfor er kommunene valgt ut. For det første er det bare sammenslåtte kommuner som er valgt ut. For det andre har vi vært opptatt av kommuner som har flere statlige etater, men som sitter på hver sin tue. Det at fagmiljøer kan sitte sammen, hente ut synergier og jobbe på tvers på en helt annen måte, gjør at det kan være mer attraktivt å lokalisere arbeidsplasser utenfor de større byene også. Vi ser i dag at mindre steder ikke har de samme mulighetene til å få etablert statlige arbeidsplasser, fordi det rett og slett er for svake fagmiljøer. Gjennom å bygge opp større klynger av statlige kompetansearbeidsplasser ønsker vi å gjøre distriktene mer slagkraftige. Men jeg vil igjen understreke at det er staten som skal ta kostnaden ved dette, ikke kommunene.

Helge André Njåstad (FrP) [11:50:34]: Det er bra med alt som er tydeleg, og at kommunane ikkje tek på seg eit ekstra ansvar, men eg blir ikkje roleg av og har ikkje meir tru på at berre ein samlokaliserer fleire statlege byråkratar eller har felles møte på elektroniske sosiale møteplassar, vil dette bli betre. Det eg trur at distrikta treng, er at statlege byråkratar oppfører seg meir som det private næringslivet. Det ville ha vore mykje betre om statlege etatar var ute og treffe næringslivet der det er, og lytta til kva behov dei har – kva behov kommunane har når det gjeld plan- og bygningslova, og kva behov næringslivet har når det gjeld reguleringar. Eg har inga tru på at det er ein lur modell at statlege byråkratar skal læra av kvarandre korleis dei skal stikka kjeppar i hjula. Det hadde vore mykje betre viss dei hadde lært av næringslivet korleis ein legg forholda til rette for vekst. Eg hadde sett mykje meir pris på at dette initiativet handla om korleis ein skal vera ein som legg til rette for næringsliv og folk i distrikta, enn at ein skal samla statlege etatar og bli einige om korleis ein skal plaga distrikta, som Fylkesmannen er den beste eksponenten for.

Statsråd Linda Hofstad Helleland [11:51:38]: Jeg tror vi skal være litt tydelige på hvilke statlige arbeidsplasser vi snakker om. Vi snakker om statlige arbeidsplasser innenfor Nav, barnevernet, politiet og skatteetaten. Men jeg er enig med representanten Njåstad i at staten kan gjøre mye mer for å legge til rette, gjøre ting enklere og være en bidragsyter til at private arbeidsplasser blir etablert i større grad rundt omkring i Distrikts-Norge. Og der er det store muligheter. Med de naturressursene som er rundt omkring, langs kysten og i fjell og daler, er det med digitalisering og bruk av annen

teknologi veldig mye å hente med tanke på å skape nye arbeidsplasser. Der bør staten absolutt være en pådriver, men da tror jeg vi skal bruke andre verktøy enn Statens hus. Statens hus er et pilotprosjekt som skal gå over tre år i fire kommuner, og som skal samle de statlige arbeidsplassene som allerede er der ute. Om de kan jobbe mer effektivt, tror jeg alle har noe å hente på det.

Spørsmål 4

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:52:58]: «Alpinanleggenes Landsforening beskriver i en pressemelding 12. oktober situasjonen som dramatisk, og mener at regjeringens krisetiltak i liten grad har truffet næringen. Vedlikeholdskompensasjon til alpinanleggene utgjør kun ca. 12 prosent av det næringen har søkt om. Tilsvarende tilbakemeldinger kommer også fra fornøylesparker og omreisende tivoli.

Er statsråden villig til å endre innretningen på ordningen, slik at midlene Stortinget har bevilget, faktisk blir nyttet for å ivareta de kriserammede virksomhetene i stedet for å stå ubrukt?»

Statsråd Iselin Nybø [11:53:37]: Alpinanleggene har hatt tilgang til de samme støtteordningene som andre bedrifter i Norge har hatt. I tillegg ble det opprettet en egen tilskuddsordning for alpinanleggene og fornøylesparkerne, sånn at de skulle kunne gjennomføre lovpålagt vedlikehold i henhold til kravene i tivoli- og taubaneloven.

Bakgrunnen for ordningen var at den generelle kompensasjonsordningen for faste, uunngåelige kostnader ikke kompenserte for vedlikeholdskostnader. Alpinanlegg og andre bedrifter med driftstillatelse etter tivoli- eller taubaneloven har lovpålagte vedlikeholdskostnader som ikke lar seg nedskalere på kort sikt. Det var også bakgrunnen for at det ble besluttet å gi kompensasjon for lovpålagte vedlikeholdskostnader for denne gruppen, på lik linje med andre faste, uunngåelige kostnader.

Ordningen gjaldt for mars, april og mai. Støtten beregnes på samme måte som støtten til sesongbedrifter i den generelle kompensasjonsordningen. Det vil si at det gis kompensasjon for en andel av de årlige vedlikeholdskostnadene som tilsvarer andelen av årsinntekten søkerne mistet som følge av nedstengningen. Søknadsbeløpet det refereres til, er selskapenes totale årlige lovpålagte vedlikeholdskostnader.

Det utbetalte beløpet gjenspeiler andelen av årsinntekten selskapene mistet på grunn av nedstengningen i vår. I gjennomsnitt hadde søkerne etter ordningen mistet om lag 15 pst. av årsomsetningen sin, noe som var lavere enn først antatt.

For alpinanleggenes del kan det skyldes at salget av sesongkort var tidlig i sesongen, og at mange anlegg normalt stenger i begynnelsen av april. Rammen for ordningen ble fastsatt på bakgrunn av innspill fra bransjen, som antydte at om lag 20 pst. av omsetningen ble brukt til nødvendig vedlikehold. Så har det i ettertid vist seg at selskapenes lovpålagte vedlikeholdskostnader er langt lavere enn det som var antatt først, og at rammen derfor ble for stor.

Vedlikeholdsordningen for tivoli- og taubaneverksamheter har truffet riktig i den forstand at selskapene har fått kompensert en andel av sine lovpålagte vedlikeholdskostnader. Anlegg som tapte 15 pst. av årsinntekten i sesongen, har fått kompensert 15 pst. av kostnadene, justert for en faktor på 0,9, som i den generelle kompensasjonsordningen.

Bakgrunnen for den relativt lave utbetalingen er altså at lovpålagte vedlikeholdskostnader har vist seg å være langt lavere enn først antatt, og at mange søkere mistet en langt mindre del av sesongomsetningen sin enn først antatt.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:56:38]: Jeg takker for svaret, men ut fra det som blir beskrevet som virkeligheten av en rekke aktører i næringen, er det veldig vanskelig å kjenne seg igjen i den beskrivelsen statsråden her kommer med.

En rekke aktører har hatt store tap, langt større tap enn den kompensasjonen en er blitt gitt. Eksempelvis har Ålen skisenter tapt ca. 0,5 mill. kr, men fått 39 000 kr i støtte. Strandafjellet tapte ca. to tredjedeler av sesongomsetningen da påsken røk, men har fått bare en veldig liten andel i støtte. Varingskollen, i mitt eget område på Nittedal, har tapt mellom 1,5 mill. kr og 2 mill. kr og har 1,9 mill. kr i lovpålagt vedlikehold, men har så langt ikke fått en krone, på grunn av en spesiell situasjon knyttet til forrige periode. Det har også vært andre, som Tyin-Filefjell, eksempelvis, og Ljosland skisenter, som er blitt omtalt i Dagens Næringsliv, og som vel fikk et tilbud om drøyt 1 000 kr, som er 0,5 pst. av det en søkte om.

Her er det altså en rekke aktører som grunnet ulike omstendigheter har kommet svært dårlig ut. Er statsråden villig til å gå inn og se på dette igjen?

Statsråd Iselin Nybø [11:58:00]: Jeg mener at den ordningen vi har hatt, har vært innenfor vedtaket Stortinget har fattet. Det er helt sikkert riktig, som representanten sier, at det i enkelte tilfeller kan ha slått annerledes ut enn de generelle tallene viser.

Men i går la jeg fram en ny ordning for reiselivet, en ny kompensasjonsordning, estimert til kostnader på 1,3 mrd. kr. Det er usikkert hvordan neste sesong blir for denne delen av næringslivet, men vi har nå inkludert alpinanleggene i den ordningen, sånn at de kan få kom-

pensert deler av sine faste og uunngåelige kostnader. Jeg håper så mange nordmenn som mulig som har lyst på en dag eller mer ute i fjellet for å drive med litt aktivitet, benytter alpinanleggene.

Det er fortsatt usikkert hvordan det blir, men de er altså inkludert i den nye ordningen.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:59:06]: Men nå står alpinanleggene i en situasjon der en hadde betydelige tap på slutten av forrige sesong, og de har hatt store myndighetsbestemte vedlikeholdskostnader.

Innenfor rammen av det som nå er lagt fram, har jeg også oppfattet at det skal være mulighet for en skjønnsmessig vurdering. Vil statsråden gå igjennom og se på effekter for enkeltaktører – hvordan ordningen har slått ut – sånn at en faktisk ivaretar alpinanleggene rundt omkring i Norge? Veldig mange av dem er små anlegg som er basert på mye frivillighet, og der det er utrolig viktig at en kan opprettholde dette.

Tilsvarende for den andre delen av ordningen, som går på fornøyelsesparker og omreisende tivoli, som jo er avhengige av å ha mye av vedlikeholdet om vinteren, og som fortsatt driver aktivitet til langt utpå høsten: Vil statsråden eksempelvis se på varigheten av vedlikeholdsordningen, sånn at en større andel av vedlikeholdskostnadene deres kan bli inkludert, også andre typer vedlikehold enn kun det som gjelder fornøyelsesinnretninger?

Statsråd Iselin Nybø [12:00:12]: Selve denne spesielle ordningen for å få kompensert deler av de lovpålagte vedlikeholdskostnadene er avsluttet. Den gjaldt i vår og ikke nå. Vi har likevel stor oppmerksomhet rettet mot denne delen av reiselivet og næringslivet. Det var også grunnen til at vi ga 600 mill. kr i vår, som deltes ut lokalt – nettopp fordi man skjønnsmessig skulle kunne se at det her var deler av vårt reiseliv og næringsliv som ble veldig hardt rammet.

Nå har vi inkludert dem i den nye kompensasjonsordningen, som skal gjelde for resten av dette året. Vi kommer også til å følge med; vi kommer til å se hvordan utviklingen blir framover. Men jeg håper også at disse skal ha god aktivitet i sesongen som kommer, og jeg håper at selv om vi kanskje ikke kan reise til Østerrike og stå på ski, kan vi bruke våre norske anlegg.

Spørsmål 5

Fra representanten Rigmor Aasrud til arbeids- og sosialministeren:

«Ledigheten er høy i hele landet, men noen kommuner er ekstraordinært hardt rammet. Dette gjelder for eksempel Ullensaker kommune, hvor over 8 prosent av arbeidsstyrken er registrert som arbeidsledig.

Hva gjør regjeringen for å hjelpe kommuner som Ullensaker, som opplever ekstraordinær høy ledighet?»

Presidenten: Dette spørsmålet er utsett til neste spørjetime, då statsråden er bortreist.

Spørsmål 6

Cecilie Myrseth (A) [12:01:30]: «Kampen mot lovbrudd i sjømatnæringa er svært viktig for Norge og omdømmet vårt som sjømatnasjon. Dette var bakgrunnen for at tidligere statsråd Harald Tom Nesvik i 2018 nedsatte et offentlig utvalg som skulle gi råd om framtidens fiskerikontroll. Utvalget skulle blant annet se på hvordan vi best kan utnytte de samlede kontrollressursene i kampen mot ulovlig fiske, og de kom med sine anbefalinger i NOU 2019: 21 Framtidens fiskerikontroll i november 2019.

Vil statsråden komme med en sak til Stortinget som oppfølging av NOU-en, så Stortinget kan behandle denne viktige saken?»

Statsråd Odd Emil Ingebrigtsen [12:02:11]: Først vil jeg gi representanten ros for å ta opp et viktig spørsmål.

Jeg er veldig enig i at inngangen til dette spørsmålet, kampen mot lovbrudd i sjømatnæringen, er veldig viktig for Norge og omdømmet vårt som sjømatnasjon. Aller viktigst er det for bærekraftig forvaltning av fisken vår og våre marine ressurser – pluss økt verdiskaping for den seriøse delen av næringen. Dette er i hvert fall det arbeidet jeg setter aller høyest på min prioriteringsliste.

Fiskerikontrollutvalget kom med en rekke gode råd. I tråd med mandatet handlet de om tre hovedtema: bruk av ny teknologi for å dokumentere fangst og omsetning, bedre bruk av de samlede kontrollressursene gjennom bedre kompetanse og organisering av kontrollmyndighetene, og regelverksendringer som fremmer etterlevelse.

Det haster med å få på plass en bedre fiskerikontroll. Siden hovedtyngden av utvalgets råd kan gjennomføres innenfor dagens lovverk, er jeg i full gang med oppfølgingen.

Fiskeridirektoratet har hatt forslag til fangst- og posisjonsrapportering fra alle fartøy ute på høring, og departementet har nettopp fått Fiskeridirektoratets forslag til konkret forskriftsendring til behandling.

Fiskeridirektoratet og Justervesenet jobber samtidig med å forberede et konkret forslag til nytt regelverk for automatiserte veiesystemer ved mottak av fisk.

Med forslaget til statsbudsjett legger regjeringen til rette for å finansiere den nødvendige satsingen på gode

digitale løsninger og styrket kapasitet og kompetanse for Fiskeridirektoratets kontrollarbeid.

Jeg har også tatt initiativ til dialog med justismyndighetene om oppfølging av utvalgets råd for å styrke det kriminalitetsforebyggende arbeidet i fiskerisektoren. Departementet har også etablert et godt samarbeid med Økokrim.

Det er også slik at utvalget fremmet forslag til lovendringer, som Stortinget må behandle før de eventuelt kan gjennomføres. Det gjelder bl.a. forslaget om å endre rollen salgslagene har i kontrollarbeidet, og forslagene om strengere reaksjoner ved lovbrudd. Begge disse spørsmålene krever en nærmere utredning før regjeringen har tilstrekkelig beslutningsgrunnlag til å vurdere eventuelle forslag til lovendringer.

Vi vil derfor se på helheten i de tiltakene vi ser som nødvendige å gjennomføre, før det besluttet hvordan dette arbeidet skal sluttføres, og om det blir naturlig å komme tilbake til Stortinget i en egen sak. Jeg vil uansett sørge for at Stortinget blir orientert på en passende måte og får anledning til å si sin mening om de spørsmålene vi finner naturlig, f.eks. i departementets budsjettproposisjon.

Cecilie Myrseth (A) [12:04:58]: Jeg takker for et grundig svar. Jeg er også fornøyd med at ministeren er i gang med det viktige arbeidet. Det er viktig for oss alle, ikke minst for oss som fiskerinasjon. Som ministeren påpeker, handler det også om konkurransevilkår, like konkurransevilkår, og det handler om at skal vi selge fisken vår til markeder, må vi kunne si at dette er gjort på en skikkelig og lovmessig måte.

Fiskeriministeren ville ikke konkludere på om han ville komme tilbake til Stortinget med en egen sak. Jeg tenker at det er såpass mange store og viktige spørsmål her at jeg synes det vil være naturlig å få en helhetlig sak på dette. Nå får vi én del i statsbudsjettet nå, og fiskeriministeren jobber med flere, men det ligger også enda flere tiltak, som er ganske store, i forslaget fra utvalget. Blant annet foreslår man at man bør skille ut kontroll- og tilsynsfunksjonen. Hva tenker fiskeriministeren om det?

Statsråd Odd Emil Ingebrigtsen [12:06:04]: Vi har tenkt å ta den korteste veien til målet, så når det er tiltak som kan gjennomføres uten lovendringer, har vi iverksatt et arbeid for å komme fort i gang med ting som vi synes er viktig, og som ikke må godkjennes av Stortinget. Når det gjelder forslag som krever lovendringer, og større saker, vil vi komme tilbake til Stor-

tinget på behørig vis. Samtidig vil vi holde Stortinget orientert om det arbeidet som er iverksatt.

Nå har det vært høringsprosesser, og det har vært innspill fra og dialog med næringen selv. Det er også en viktig del av beslutningsgrunnlaget før vi går videre.

Så synes jeg også det er kjempeviktig at det er en bred enighet i Stortinget bak et sånt arbeid, og jeg opplever også at næringen selv er veldig opptatt av at vi skal få i gang gode tiltak.

Cecilie Myrseth (A) [12:06:55]: Skal man få god enighet og stor enighet i Stortinget, er det i hvert fall viktig å få en sak til Stortinget først, og så kan man forhåpentligvis se om man kan bli enige – og hva man eventuelt ikke kan bli enige om.

Jeg vil bare løfte fram to tiltak, som jeg også prøvde på i forrige spørsmål, og høre ministerens vurdering av det. Det ene er at utvalget foreslår å skille ut kontroll- og tilsynsfunksjonen organisatorisk i direktoratet. Det andre forslaget, som er av litt større art, er at man bør opprette to tverretatlige fiskerikrimsenter.

Hva tenker fiskeriministeren om de to tiltakene?

Statsråd Odd Emil Ingebrigtsen [12:07:30]: Når det gjelder fiskerikrimsenter, foregår det en prosess og en diskusjon med politiet, som hadde en viss skepsis til type fiskerikrimsenter. Men det viktigste er at det foregår et veldig grundig og godt arbeid, f.eks. ved analyseenheten i Vardø, som skaffer bakgrunnsinformasjon til oppfølging, som har bidratt til at man har avdekket en god del fiskerikriminalitet. Vi har ikke avklart de spørsmålene ennå og vil om nødvendig komme tilbake til Stortinget med det.

Det jeg synes er viktig, er at vi fort får i gang de forslagene som ikke trenger lovendring. Det er mange gode forslag fra utvalget som vi ønsker å følge opp. Så har vi fått gjennomført en høring og fått tilbakemelding på det vi har tenkt så langt.

Presidenten: Då er den ordinære spørjetimen avslutta.

Sak nr. 3 [12:08:26]

Referat

Presidenten: Det ligg ikkje føre noko referat.

Dermed er dagens kart behandla ferdig.

Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Møtet er heva.

